

Begroting 2017

en

Meerjarenraming 2017-2020

Kerngegevens

Algemeen

Inwoners	ca. 650.000
Gemiddeld aantal inwoners per km ²	333
Oppervlakte waarvan de bodemgesteldheid is:	
- zandgrond 66%;	- kleigrond 24%;
- veengrond 2%;	- overig 8%.
Inliggende gemeenten	22
Provincies	2
Reglementaire taken	2
Gedelegeerde taken door provincie	1
Medewerkers 2016	357
Formatie 2016	327,3 FTE

Bestuur

Het waterschapsbestuur van Rijn en IJssel bestaat uit 30 zetels en de volgende fracties	
- CDA	6
- Water Natuurlijk	5
- VVD	3
- PvdA	3
- Vrienden van de Berkel	2
- Vereniging Kleine Kernen	1
- Algemene Waterschapspartij	1
- 50Plus	1
- VBNE (geborgde zetel)	2
- KvK (geborgde zetel)	3
- LTO (geborgde zetel)	3
Het dagelijks bestuur bestaat uit 4 heemraden en de dijkgraaf.	

Zuiveringsbeheer

Rioolwaterzuiveringsinstallaties	13
Persleidingen	400 km
Gemalen	129
Te zuiveren afvalwater per jaar	ca. 66.000.000 m ³
Hoeveelheid slib per jaar	50.700 ton

Watersysteem

Land	193.050 ha
Water	1.950 ha
Zwemwaterlocaties	17
Stedelijk gebied	23.500 ha
Hoofdwaterlopen	4.022 km
Gemalen	67
Stuwen	1.867
Primaire keringen	143 km
Regionale en overige niet primaire keringen	89 km

Financieel 2017

Belastingopbrengst	€ 85,0 mln.
Jaarresultaat	€ -0,037 mln.
Investeringsvolume	€ 31,7 mln.

Inhoud

1. SAMENVATTING	5
1.1 VAN PERSPECTIEVENNOTA NAAR BEGROTING MET MEERJARENRAMING	5
1.2 FINANCIËLE ANALYSE OP HOOFDLIJNEN	6
2. PROGRAMMA'S	9
2.1 ALGEMEEN	9
2.2 PROGRAMMA VEILIGHEID	10
2.3 PROGRAMMA WATERSYSTEMEN	14
2.4 PROGRAMMA AFVALWATERKETEN	18
2.5 ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN EN ONVOORZIEN	22
3. VERPLICHTE PARAGRAFEN	23
3.1 UITGANGSPUNTEN EN NORMEN	23
3.2 LOPENDE EN VOORGENOMEN INVESTERINGEN	24
3.3 FINANCIERING	24
3.4 WEERSTANDSVERMOGEN - BESTEMMINGSRESERVES EN VOORZIENINGEN	25
3.5 WATERSCHAPSBELASTINGEN	27
3.6 INCIDENTELE BATEN EN LASTEN	30
3.7 KOSTENTOEREKENING	30
3.8 VERBONDEN PARTIJEN	30
3.9 BEDRIJFSVOERING	32
3.10 EMU-SALDO	34
4. EXPLOITATIE BEGROTINGEN	35
4.1 BEGROTING NAAR PROGRAMMA'S	35
4.2 BEGROTING NAAR KOSTENDRAGERS – TAKEN	36
4.3 BEGROTING NAAR KOSTEN- EN OPBRENGSTSOORTEN	37
BIJLAGE 1 STAAT VAN VASTE ACTIVA	38
BIJLAGE 2 FORMATIEPLAN 2017	39
BIJLAGE 3 BEREKENING VAN DE RENTEOMSLAG	42
BIJLAGE 4 VASTSTELLINGSBESLUIT	43

Voorwoord

Voor u ligt de Begroting 2017 met de meerjarenraming 2017-2020 van Waterschap Rijn en IJssel.

Deze begroting en meerjarenbegroting zijn gebaseerd op een verdere uitwerking van de beleidsmatige en financiële kaders uit de Perspectievennota 2017-2020 (PPN 2017-2020), zoals deze in de vergadering van het algemeen bestuur van 5 juli 2016 zijn vastgesteld, en waaraan structurele wijzigingen in lasten en baten uit de Bestuursrapportage 2016-2 (BURAP 2016-2) zijn toegevoegd.

Als beleidsmatig kader zijn de speerpunten uit het bestuursakkoord **“Water verbindt”**, te weten duurzaamheid, lastenontwikkeling (tarieven), klimaatadaptatie en waterbewustzijn, in lijn met de aanpak in 2016 programmatisch uitgewerkt en verder in acties omgezet. Op het vlak van digitalisering, basisregistraties (Geo-informatie) en omgevingswet gaan de ontwikkelingen landelijk snel en zullen we op korte termijn wettelijk vereiste, extra inspanningen moeten leveren. Dit komt met name tot uitdrukking in de benodigde personele inzet.

Voorafgaand aan de vaststelling van de PPN 2017-2020 zijn als financiële kaders ontwikkelrichtingen door het algemeen bestuur bepaald voor kwijschelding en schuldpositie. Daarnaast zijn besluiten genomen over kostentoedeling bij het watersysteembeheer en de inzet op herfinanciering voor een aanzienlijk deel van onze leningenportefeuille tot en met 2023.

Nog steeds zijn in ons waterschap de gevolgen van de economische crisis voelbaar onder andere door toenemende kwijschelding en oninbare belastingen en lagere WOZ-waarden. Daarnaast hebben we nog steeds te maken met ontwikkelingen die niet direct met de gevolgen van de economische crisis samen hangen, maar wel een nadelig effect hebben op onze uitgaven. Voor de taak watersysteembeheer zal door deze ontwikkelingen in combinatie met de wens de lasten met niet meer dan 3% te laten stijgen, nog twee jaar de inzet van reserves nodig zijn.

Tegelijkertijd is er het perspectief dat de rente op financiering nog steeds historisch laag blijft en de economische activiteiten in de vorm van een grotere hoeveelheid te verwerken vervuilingseenheden de komende jaren zal toenemen. Voor de taak zuiveringsbeheer is de begroting 2017 dan ook sluitend, en met een bescheiden tariefstijging zonder verdere afname van de reserves.

1. Samenvatting

1.1 Van perspectievennota naar begroting met meerjarenraming

De perspectievennota is de nota van het waterschap waarmee het bestuur de voortgang van de beleidsmatige ambitie uit het waterbeheersplan en de doelstellingen uit het bestuursakkoord **“Water verbindt”** toetst en actualiseert de doelstellingen. Tevens verkent zij de financiële kaders voor het komende begrotingsjaar en de drie daarop volgende jaren en stelt deze vast. Deze kaders worden later in het jaar uitgewerkt in de Begroting 2017 met de meerjarenraming voor de daarop volgende jaren, die ter besluitvorming aan het algemeen bestuur wordt voorgelegd.

De actualisering van de doelstellingen uit het waterbeheersplan en bestuursakkoord hebben niet tot wijzigingen in de ambitie geleid. Wel is voor de uitvoering van deze doelstellingen de investeringsvolumes in de tijd gewijzigd. Ook zijn de kaderstellende financiële parameters voor de lasten en de belastinginkomsten herijkt. Deze wijzigingen hebben geresulteerd in de op 5 juli jl. vastgestelde Perspectievennota 2017-2020 (PPN).

In lijn met de verslaggevingsvoorschriften kunnen in de begroting en meerjarenraming voortschrijdende inzichten ten opzichte van de PPN worden aangegeven en het bestuur voorgelegd. In de voorliggende begroting en meerjarenraming zijn de volgende wijzigingen opgenomen:

- het voorlopige resultaat van begrotingsjaar 2016, verantwoord in BURAP 2016-2 en te behandelen op 8 november a.s. door het algemeen bestuur, is in deze begroting meegenomen;
- de verwachte belastinginkomsten zijn net als in de PPN gebaseerd op de geprognosticeerde belastinginkomsten van het jaar 2016. Hierin heeft bij Watersysteembeheer een neerwaartse en bij Zuiveringsbeheer een opwaartse actualisatie plaatsgevonden t.o.v. de PPN. Dit heeft een gevolg voor het begrotingsjaar 2017;
- de actualisatie van de eenheden voor 2017 leidt tot een gunstiger beeld bij de zuiveringsheffing en een ongunstiger beeld bij de watersysteemheffing;
- in het begrotingsjaar 2017 wordt de nieuwe kostentoedelingsverordening van kracht. De verwachte belastinginkomsten van de verschillende categorieën, o.b.v. de nieuwe waardeverhoudingen, worden met het voorgestelde percentage verhoogd en door de verwachte eenheden opgebracht;
- bij investeringsvolumes vindt er een verschuiving plaats binnen het programma Afvalwaterketen;
- de business case van een grote industriële lozer is geactualiseerd en verwerkt. De business case heeft een positief effect, en leidt naast hogere inkomsten ook tot hogere exploitatielasten waar in de PPN onvoldoende rekening mee was gehouden. In de PPN was al wel gerekend met meeropbrengsten a.g.v. stijgende vervuilingseenheden;
- de garantieregelingen zijn in de tweede helft van 2016 vernieuwd, waardoor deze een verhogend effect op de lasten hebben;
- in het kader van de slibstrategie zijn nieuwe scenario's ontstaan en bestaande scenario's verder verfijnd. Met de huidige inzichten verwachten we een lagere structurele besparing met ingang van 2018 dan eerder hadden aangenomen;
- in de jaren 2016 en 2017 is dividend van Waterstromen B.V. opgenomen;
- het definitieve besluit voor het afstoten van kleine watergangen is na het opstellen van de PPN genomen, de uitkomst hiervan is nu meegenomen in de berekeningen;
- de verwachte kosten voor de Rijksbijdrage Kadaster vallen hoger uit dan was aangenomen, deze zijn in de voorliggende begroting en meerjarenraming geactualiseerd;
- voor het uitvoeren van grote projecten komende jaren wordt meer inzet van externen verwacht;
- naast bovengenoemde onderwerpen zijn er lichte wijzigingen in de verwachte budgetten voor 2017 welke zijn doorgerekend.

De uitwerking van de beleidskaders van de perspectievennota en de bovengenoemde ontwikkelingen resulteert in de thans voorliggende begroting met meerjarenraming. Met deze begroting worden door het algemeen bestuur de budgetten, de investeringsvolumes en de tarieven vastgesteld voor het komende jaar. In de meerjarenraming toetsen we onze financiële positie aan het beleid van het waterschap voor de komende jaren.

1.2 Financiële analyse op hoofdlijnen

Alle ontwikkelingen leiden tot het overzicht van 'baten, lasten, resultaat en onttrekking/toevoeging reserves' voor het waterschap.

Het waterschap zal het begrotingsjaar 2017 met een negatief resultaat van € 0,037 mln. ingaan. Dit resultaat wordt via de reserves geëgaliseerd (onttrekking bij negatief resultaat of toevoeging bij positief resultaat).

bedragen in € 1.000

Taak	Baten	Lasten	Resultaat	Onttrekking / toevoeging reserves
Zuiveringsbeheer	44.358	43.361	997	997
Watersysteembeheer	40.671	41.705	-1.034	-1.034
Totaal	85.030	85.066	-37	-37

In de hier navolgende tabellen wordt per waterschapstaak de financiële ontwikkeling vanaf de PPN tot aan deze begroting aangegeven.

Zuiveringsbeheer

De belangrijkste ontwikkelingen bij deze taak zijn de belastingopbrengsten. Deze worden met 3% verhoogd ten opzichte van de verwachte belastingopbrengsten 2016. De business case van een grote industriële lozer heeft effect op de baten door meer vervuilingseenheden. Het zuiveren van deze vervuilingseenheden heeft tezamen met garantieregelingen ook een effect op de bedrijfslasten. Het inrekenen van dividend Waterstromen leidt tot lagere kapitaalslasten. In het kader van de slibstrategie verwachten we een lagere structurele besparing met ingang van 2018 dan eerder hadden aangenomen. Hiernaast zijn er de toerekening van organisatie brede activiteiten (onder andere Rijksbijdrage Kadaster, waterkracht/inkoop, uitbreiding licenties).

bedragen in € 1.000

PPN 2017-2020	Prognose 2016	Begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
Baten	41.388	42.630	45.406	47.006	48.674
Lasten	40.235	41.214	41.695	38.356	38.726
Resultaat	1.153	1.416	3.711	8.649	9.948

Mutaties MJR en BURAP 2016-2

Baten	1.551	1.728	2.083	2.146	2.211
Lasten	1.380	2.147	3.933	5.078	5.279
Totaal mutaties	171	-419	-1.850	-2.931	-3.068

MJR 2017-2020	Prognose 2016	Begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
Baten	42.939	44.358	47.489	49.152	50.885
Lasten	41.616	43.361	45.628	43.434	44.005
Resultaat	1.323	997	1.861	5.718	6.880

Kostendekkendheid	103%	102%	104%	113%	116%
-------------------	------	------	------	------	------

Stand vrij inzetbare reserve per 01-01	-1.135	188	1.186	3.047	8.765
Toevoeging/onttrekking reserve	1.323	997	1.861	5.718	6.880
Stand vrij inzetbare reserve per 31-12	188	1.186	3.047	8.765	15.645

In 2016 heeft de taak Zuiveringsbeheer gebruik gemaakt van een deel van het weerstandsvermogen (€ 1,224 mln.). De wet geeft de mogelijkheid om het weerstandsvermogen in enig jaar te gebruiken voor een sluitende begroting. Dit op voorwaarde dat er een plan van herstel wordt opgesteld waarin wordt getoond dat de reserves weer aantrekken en het weerstandsvermogen wordt hersteld. De huidige meerjarenraming geeft aan dat in het jaar 2016 het weerstandsvermogen wordt hersteld en er vrij inzetbare reserves worden opgebouwd.

Watersysteembeheer

De belangrijkste ontwikkelingen bij deze taak zijn de belastingopbrengsten. Deze worden met 3% verhoogd ten opzichte van de verwachte belastingopbrengsten 2016. Ook wordt de nieuwe kostentoedelingsverordening van kracht. Deze geeft de nieuwe waardeverhouding van de categorieën aan en hoe de belastinginkomsten binnengehaald gaan worden.

De actualisatie van de verwachte eenheden in 2016 en 2017 geven een minder gunstig effect dan was aangenomen in de PPN. De hogere lasten worden veroorzaakt door de Rijksbijdrage Kadaster, het besluit rondom de kleine watergangen, de inzet van externen en de toerekening van organisatie brede activiteiten (onder andere waterkracht/inkoop, uitbreiding licenties).

bedragen in € 1.000

PPN 2017-2020	Prognose 2016	Begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
Baten	39.860	41.041	42.885	44.795	46.778
Lasten	41.000	41.434	42.302	41.306	42.036
Resultaat	-1.140	-393	583	3.489	4.742

Mutaties MJR en BURAP 2016-2

Baten	-484	-369	-470	-526	-582
Lasten	-683	272	329	388	421
Totaal mutaties	198	-641	-799	-913	-1.003

MJR 2017-2020	Prognose 2016	Begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
Baten	39.375	40.671	42.415	44.270	46.196
Lasten	40.317	41.705	42.631	41.694	42.457
Resultaat	-942	-1.034	-216	2.576	3.739
Kostendekkendheid	98%	98%	99%	106%	109%
Stand vrij inzetbare reserve per 01-01	2.934	1.992	958	742	3.318
Toevoeging/onttrekking reserve	-942	-1.034	-216	2.576	3.739
Stand vrij inzetbare reserve per 31-12	1.992	958	742	3.318	7.057

De huidige raming voor de taak Watersysteembeheer toont voor de jaren 2016, 2017 en 2018 een negatief resultaat. Voor een sluitende begroting wordt gebruik gemaakt van de vrije reserves. Het weerstandsvermogen (€ 1,450 mln.) hoeft hiervoor niet aangesproken te worden. Vanaf 2019 wordt een positief resultaat verwacht en worden vrij inzetbare reserves opgebouwd.

Kwijtschelding-oninbaar

Door de huidige economische omstandigheden laat het bedrag voor kwijtschelding de laatste jaren een stijgende lijn zien. Steeds meer huishoudens maken gebruik van de mogelijkheid tot kwijtschelding van waterschapsbelastingen. De verwachte hoogte van de kwijtschelding loopt in 2016 op tot € 1,2 mln.

Voor oninbaar wordt € 0,4 mln. geraamd. In de meerjarenraming wordt vooralsnog de stand uit de perspectievennota (respectievelijk € 1,1 mln. en € 0,4 mln.) aangehouden.

Investeringsvolume

In de Perspectievennota 2017-2020 is het kader voor het netto investeringsvolume exclusief Vaarwegen voor 2017 vastgesteld op € 29,8 mln. Met de huidige inzichten wordt voor het begrotingsjaar 2017 een investeringsvolume van € 31,7 mln. geraamd. Dit als gevolg van verschuivingen binnen de meerjarenraming van het programma Afvalwaterketen.

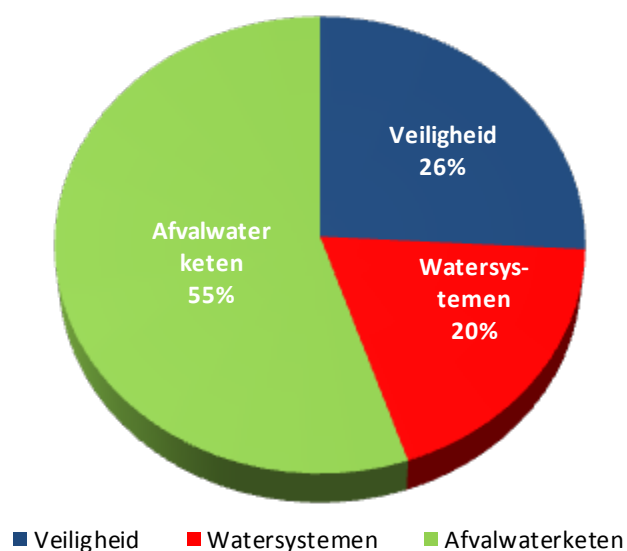
bedragen in € 1.000

Investeringsvolume per programma	Begroting 2016	Prognose 2016	Begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
Veiligheid	8.000	8.500	8.210	8.050	8.360	9.290
Watersystemen	7.500	6.500	6.000	7.500	8.400	8.200
Afvalwaterketen	12.900	5.600	17.500	13.900	13.800	11.800
Waterschapsverkiezingen	0	0	0	0	1.200	0
Totaal programma's	28.400	20.600	31.710	29.450	31.760	29.290

Een groot deel van de investeringsvolume van het programma Veiligheid is de bijdrage aan het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma (€ 6,8 mln).

De investeringsvolumes per programma weergegeven in een taartdiagram.

Investeringsvolume 2017

2. Programma's

2.1 Algemeen

Waterschap Rijn en IJssel heeft in 2013 de Watervisie 2030 vastgesteld. Deze langetermijnvisie is sindsdien de leidraad voor het beleid en het handelen van het waterschap. De intenties uit deze visie zijn vorig jaar vertaald naar het middellange termijnbeleid, zoals dat is uitgewerkt in het waterbeheerplan (WBP).

Kern van onze Watervisie 2030 WATER ALS VERBINDEND ELEMENT

Een multischalig waterschap: We zijn en blijven een regionaal werkende overheid die staat voor een deskundige en betrouwbare uitvoering van zijn taken. De samenwerking met medeoverheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties is uitgebouwd, om doelen beter te kunnen bereiken of om kosten te beheersen. Daarvoor kennen we elkaars doelen en belangen en wisselen we die in regelmatige dialogen uit. Kostenstijgingen beperken we ook door slimmer of duurzamer te werken en, waar dit verantwoord is, taken aan anderen over te laten. De uitvoering van de ene taak vergt een ander schaalniveau van samenwerken dan een andere taak, daarom werken wij multischalig waardoor we steeds met de juiste partners om tafel zitten. Wij koesteren de gebiedsnabijheid, het werken in en dichtbij de stroomgebieden. We tonen onze meerwaarde door onze kennis en ervaring als gebiedsbeheerder maximaal te benutten, zowel in de stroomgebieden als daarbuiten.

Hoogwaterveiligheid op niveau: Ons doel is en blijft een robuuste en kosteneffectieve bescherming van de regio tegen hoogwater. De opgave om grotere hoeveelheden water veilig op de Rijn en IJssel te kunnen opvangen is aanzienlijk. De aanpassingen die daarvoor nodig zijn hebben we in 2030 voor een deel uitgevoerd, samen met de partners in het nationale Deltaprogramma. Voor de rivierdijken worden verschillende beschermingsniveaus gehanteerd, omdat het ene gebied een hogere bescherming vraagt dan het andere gebied. We werken met nieuwe soorten dijken en betrekken gebiedspartijen, andere overheden, ondernemers en burgers meer bij de bescherming van de binnendijkse gebieden.

Helder regionaal waterbeheer: In 2030 wordt het regionale watersysteem klimaatbestendig beheerd en onderhouden. We kennen de risico's op wateroverlast en weten in welke gebieden extreme buien en droogte negatieve gevolgen hebben. In samenwerking met agrariërs, terreinbeheerders en gemeenten werken we aan maatregelen om die extremen op te vangen. Ook werken we samen aan een verbeteringslag in de waterkwaliteit. Waar er risico's en knelpunten blijven, geven we dit aan. Als gebiedsbeheerder hebben we nieuwe allianties met ondernemers en burgers en stimuleren we hen om van de stroomgebieden een verdienlandschap te maken: een gebied waar economisch gewin en waterbeheer hand in hand gaan.

Implementatie Omgevingswet

Met de invoering van de Omgevingswet wordt een grote stelselherziening in het omgevingsrecht doorgevoerd. Burgers, bedrijven en overheden moeten beter in staat gesteld worden om slagvaardig in de fysieke leefomgeving aan de slag te gaan.

Een digitaal stelsel dat het werken met de Omgevingswet faciliteert, is daarbij onontbeerlijk. De verwachting is dat de Omgevingswet begin 2019 in werking zal treden. Naast de aanpassing van de wetgeving en de gevolgen daarvan op de processen binnen de organisatie wordt er vooral sterk geïnvesteerd in het digitale stelsel.

Op basis van uitgevoerd onderzoek van de Unie van Waterschappen zijn er kosten geraamd voor een gemiddeld waterschap. Voor ons waterschap gaan we vooralsnog uit van kosten die liggen tussen de landelijk genoemde minimale en maximale bedragen. Dit betekent dat € 0,9 mln. aan eenmalige investeringen en € 65.000 voor de jaarlijkse, structurele kosten in de meerjarenraming zijn opgenomen.

In 2016 is een plan van aanpak voor de implementatie van de Omgevingswet opgesteld. Het plan wordt naar verwachting in het najaar van 2016 vastgesteld door het dagelijks bestuur. Voorgenomen wordt om de implementatie op programmatische wijze aan te pakken met inzet van meerdere disciplines uit de organisatie. De focus zal liggen op de kansen die de Omgevingswet biedt en de koppeling die we kunnen maken met reeds bestaand beleid (Watervisie en Waterbeheerplan) en lopende processen (Veranderopgave).

2.2 Programma Veiligheid

Het waterschap heeft de afgelopen jaren intensief meegewerkt aan de ontwikkeling van het nationale Deltaprogramma. Vanuit dit programma werken we de komende jaren verder aan het op orde krijgen van de dijken, aan een passende ruimtelijke inrichting en aan een adequate crisisbeheersing. Concreet gaat het hierbij om een uitwerking van de zgn. deltabeslissing Waterveiligheid en de deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie. Dit doen we samen met Rijkswaterstaat, de provincies, de veiligheidsregio's en gemeenten. In 2017 zal de nieuwe Waterwet van kracht worden, die wijzingen op het gebied van normering met zich meebrengt. Het waterschap bereidt zich verder voor op deze ontwikkeling.

Het waterbeheerplan geeft voor het thema Waterveiligheid uitwerking aan ons beleid in termen van 'meerlaagse veiligheid':

- laag 1 preventie: primaire en regionale waterkeringen;
- laag 2 ruimtelijke inrichting;
- laag 3 crisisbeheersing.

Ons bestuursakkoord 'Water verbindt' legt voor de primaire waterkering dijkkring 48 (dijk rond de Liemers die doorloopt tot bij Bislich in Duitsland) een duidelijk accent bij de afstemming met de Duitse partners.

Doelstellingen meerjaren periode (WAT)

Focus programma 'Veiligheid' in 2016:

1. Realiseren verbeteropgaven uit de derde toetsing en voorbereiden en uitvoeren eerste beoordeling (voorheen: vierde toetsing) voor de primaire keringen.
2. Voorbereiden op de gevolgen van nieuwe (gedifferentieerde) normen voor de dijken.
3. Implementeren van geharmoniseerde bedrijfsprocessen in het kader van de Zorgplicht.
4. Continue instandhouding van de waterkeringen door beheer, onderhoud en vergunningverlening.
5. Versterken van de samenwerking met gebiedspartners door in te spelen op hun initiatieven.
6. Onderzoek naar sterkte en risico's grensoverschrijdende dijkkring 48 (Duitsland).
7. Overleg met de riviergemeenten over de uitwerking van het Deltaprogramma.
8. Kwaliteitsborging dijkbewaking door uitvoeren 'Opleiding- en Oefenplan'.

2.2.1 Primaire keringen (laag 1)

We beheren, onderhouden en verbeteren de primaire waterkeringen overeenkomstig het wettelijk vereiste beschermingsniveau.

Doelstellingen Begroting 2017 (WAT)

Verkenningen en uitvoering van versterkingsopgaven, implementatie geharmoniseerde bedrijfsprocessen, verdere voorbereiding op consequenties nieuwe normering.

Maatregelen (HOE)

- Uitvoeren van de verkenningen van de dijkverbeteringen uit de derde toetsing (meekoppelkansen HWBP: Grutbroek Doetinchem, Rijnkade Arnhem, enkele punten Zutphen, monding Twentekanaal).
- Uitvoeren dijkverbetering Pannerden en Loo.
- Verkenning van opgave nieuwe normering en opstellen van een uitvoeringsstrategie door middel van consequentieanalyse: De nieuwe normen voor de primaire keringen treden per 1 januari 2017 in werking. Het rijk en de waterschappen hebben afgesproken dat de waterkeringen in 2050 voldoen aan de norm. Dat levert een forse nieuwe opgave op voor onze waterkeringen. Niet alleen zijn de normen strenger, ook de eisen aan de waterkering voor sterkte zijn verzaamd door nieuwe inzichten in bijvoorbeeld piping. Wij voeren samen met de waterschappen Drents Overijsselse Delta en Vallei en Veluwe een consequentie-analyse uit naar de gevolgen van de nieuwe normen voor de primaire waterkeringen. Doel van de analyse is inzicht in de omvang en impact van de opgave en een opmaat naar een uitvoeringsstrategie voor dijkverbeteringen langs de IJssel tot 2050 in samenhang met ruimtelijke maatregelen.
- Deelname aan grensoverschrijdend onderzoek "Overstromingsrisico grensoverschrijdende dijkkringen Niederrhein" Door middel van dit onderzoek verkrijgen we inzicht in de grensoverschrijdende overstromingsrisico's van dijkkring 48 en de daarvoor benodigde maatregelen.

Verkrijgen beter inzicht in de overstromingskans (sterkte en hoogte) van de Duitse dijken in de huidige situatie (2015), in de situatie na afronding van de voorgenomen maatregelen aan Duitse en Nederlandse zijde (2025) en op de lange termijn in het licht van toekomstige ontwikkelingen (2050). En we krijgen inzicht in wat de nieuwe Nederlandse normering voor de beide dijkringen betekent, inclusief de Duitse delen. Wat is het overstromingsrisico in de huidige situatie en welk niveau is nodig voor het behalen van de Nederlandse waterveiligheidsdoelen. Welke maatregelen moeten hiervoor worden genomen?

- De studie heeft een doorlooptijd van drie jaar en wordt begeleid door de Duits-Nederlandse Arbeitsgruppe.
- POV Piping: Gelet op het grote belang voor ons beheergebied neemt ons waterschap sinds 2013 bestuurlijk en ambtelijk deel aan de POV Piping. Er zijn landelijke divers verkenningen gedefinieerd waarbij ons waterschap er ook één voor zijn rekening neemt, namelijk 'intredeweerstand voorlanden'. Het project loopt tot de zomer van 2017. Vanwege het uitblijven van hoogwater wordt doorgemeten tot eind februari 2017 en daarna wordt een doorrekening gemaakt.
- De komende beoordelingsronde (2017-2023) is de eerste landelijke beoordeling van de waterveiligheid volgens de nieuwe norm die op 1 januari 2017 wordt vastgesteld. Het type norm wijzigt van een overschrijdingskansbenadering naar een overstromingskansbenadering. Om als waterschap goed gesteld te staan en in 2017 voortvarend van start te kunnen gaan met de beoordeling wordt er in de vorm van een 'generale repetitie' vanaf september tot en met december 2016 intensief geoefend met nieuwe systematiek en instrumentarium.
- Implementeren geharmoniseerde werkprocessen Zorgplicht: In de tweede helft van 2017 is de eerste audit van de inspectie leefomgeving en transport voorzien op de processen van de zorgplicht voor de primaire waterkeringen. In de eerste helft van 2017 implementeren we de geharmoniseerde werkprocessen (beheer, onderhoud, vergunningverlening, handhaving, legger en beheerregister) en voeren we een interne proefaudit uit.
- Er lopen veel grootschalige initiatieven bij onze gebiedspartners met impact op de waterveiligheid. Bij dergelijke ontwikkelingen werken we nauw samen. Een aantal van deze ontwikkelingen zijn: Overnachtingshaven Lobith-Tuindorp, Sluis Eefde, Rivier in de Stad Zutphen, Overnachtingshaven Giesbeek, Rivierklimaatpark IJsselpoort.
- Naast het invulling geven aan nieuwe ontwikkelingen is het minstens zo belangrijk het bestaande areaal waterkeringen op sterkte te houden door middel van onder meer adequate vergunningverlening, inspectie en onderhoud maar ook een goede informatieborging en geactualiseerde legger.

2.2.2 Regionale keringen (laag 1)

We beheren, onderhouden en verbeteren de regionale waterkeringen overeenkomstig het wettelijk vereiste beschermingsniveau.

Doelstellingen Begroting 2017 (WAT)

Instandhouding van de regionale keringen en het verkennen van het passende beschermingsniveau van de kering die Tuindorp beschermd.

Maatregelen (HOE)

- Verkenning van beschermingsniveau en mogelijke maatregelen Tuindorp. Verkenning beantwoordt de vraag wat het best passende beschermingsniveau voor het gebied Tuindorp is en via welke (meerlaagse) maatregelen dit het beste te realiseren is.
- Verkenning normering regionale keringen is doorgeschoven naar 2018.

2.2.3 Ruimtelijke inrichting (laag 2)

Ruimtelijke aanpassingen kunnen bijdragen aan het voorkomen van een overstroming of wateroverlast en het beperken van eventuele gevolgen. Ook kunnen inwoners, bedrijven, instanties en organisaties vanuit hun eigen situatie een bijdrage leveren aan waterveiligheid.

Doelstellingen Begroting 2017 (WAT)

Het verder oriënteren op de juiste wijze van betrekken van gemeenten en ingelanden om het risicobewustzijn voor hoogwater te vergroten. Het actualiseren van de voorkeursstrategie rivieren.

Maatregelen (HOE)

- Vervolg voorkeursstrategie IJssel: In 2015 is, als onderdeel van de Deltabeslissingen de Voorkeursstrategie Rivieren vastgesteld. Deze voorkeursstrategie bestaat uit een mix van dijkversterkingsmaatregelen en rivierverruiming. Rijk en regio hebben besloten om in 2017 een actualisatie van de voorkeursstrategie uit te voeren. Dit om enerzijds de nieuwe inzichten van de nieuwe normering te verwerken en anderzijds via de uitvoering van een MKBA, het financieringsvraagstuk verder in te vullen. De actualisatie vindt plaats in de deelgebieden, voor ons waterschap zijn de deelgebieden Splitsingspuntengebied en IJssel relevant.
- We gaan in 2017 werken aan verdere bewustwording van overlast- en overstromingsrisico's bij de inwoners van ons gebied. We proberen daarbij zoveel mogelijk samen te werken met de partners in ons gebied. We maken een start met de communicatie over de nieuwe normering waarbij iedereen die achter een dijk woont hetzelfde beschermingsniveau krijgt. Dit zal in eerste instantie nog algemeen en abstract van aard zijn en wordt concreter als duidelijk wordt waar de schop in de grond gaat. Overall boodschap: het werk aan de dijken is nooit klaar. Bewustwording begint al bij kinderen. Waterveiligheid wordt nu wel meegenomen in de lessen op het water, maar we streven ernaar een volwaardig educatief pakket op het gebied van hoogwater aan te bieden aan het voortgezet onderwijs.

2.2.4 Crisisbeheersing (laag 3)

Voor een goede crisisbeheersing van een hoogwater-situatie is een "fitte" crisisorganisatie nodig, die tijdens de crisis in goede verbinding staat met alle andere betrokken partijen. We streven daartoe uniformiteit na, samen met collega waterschappen en betrokken partijen in planvorming en opleiden, trainen en oefenen.

Doelstellingen Begroting 2017 (WAT)

Voldoende voorbereiden, opleiden, trainen en oefenen, om bij (dreigend)hoog water gesteld te staan.

Maatregelen (HOE)

- Werkgroep hoogwater: verder voorbereiden en organiseren van een hoogwater-symposium bestuurlijk en ambtelijk met deelname van betrokken Gelderse en Duitse netwerkpartners.
- Uitvoering geven aan het opleiding, training, oefenplan dijkbewakingsorganisatie. In 2017 staat een gezamenlijke hoog wateroefening gepland, samen met diverse Veiligheidsregio's, Rijkswaterstaat en de vijf platform waterschappen. Ook wordt de pilot netcentrisch werken (met het programma LCWS van het IFV) verder uitgevoerd. De gezamenlijke hoog wateroefening is onderdeel van deze pilot netcentrisch werken.

2.2.5 Prestatie indicatoren programma Veiligheid

Doelstelling	Indicator	Stand per 31-12-2017	Stand per 31-12-2021
voorkomen van overstromingen	km's primaire kering die voldoen aan de vigerende norm (totaal 144 km)	136	144
	km's primaire kering getoetst aan de nieuwe norm (totaal 144 km)	n.t.b.*	144
	km's regionale kering die voldoen aan de vigerende norm (totaal 40 km)	39	40
een effectieve crisisorganisatie	% van (relevante) criteria uit de landelijke zelftoetsing crisisbeheersing waaraan is voldaan	50	100

*: N.t.b. (nader te bepalen) Op dit moment is nog niet te voorzien hoeveel km primaire waterkering in 2017 beoordeeld zal kunnen zijn, omdat we daarvoor nog te weinig inzicht hebben in de nieuwe beoordelingsmethode.

2.2.6 Wat mag het kosten?

Exploitatie:

Onderstaande tabel geeft de totale exploitatiekosten van het programma weer.

Totale kosten programma Veiligheid

bedragen in € 1.000

	Begroting 2016	Prognose 2016	Begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
Rente en afschrijving	2.664	2.599	3.001	3.318	3.638	4.010
Toegerekende salarissen	1.426	1.433	1.461	1.491	1.520	1.551
Directe kosten	1.484	1.378	1.389	1.406	1.428	1.451
Totaal lasten	5.574	5.410	5.851	6.215	6.586	7.012

Kapitaal opbrengsten	-4	-4	-4	-4	-4	-4
Directe opbrengsten	-87	-8	-8	-9	-9	-9
Totaal baten	-91	-12	-12	-13	-13	-13

Saldo programma (PPN)	5.483	5.398	5.839	6.202	6.573	6.999
------------------------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------

Mutaties MJR en BURAP 2016-2

Netto lasten		416	108	111	114	117
---------------------	--	------------	------------	------------	------------	------------

Totaal verwachte kosten Veiligheid

Saldo programma (MJR)	5.483	5.814	5.947	6.313	6.687	7.116
------------------------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------

Toelichting mutaties vanuit de begroting en meerjarenraming;

- Door inzet van externen voor grote projecten derden (o.a. overnachtingshaven Lobith, Lobberdense waard, sluis Eefde) wordt structureel € 100.000 meer kosten geraamd.
- Toerekening van programma overstijgende kosten.

Investerings:

In de onderstaande tabel is het geraamde bruto/netto investeringsbedrag per clustering weergegeven. Tevens wordt er een doorkijk gegeven voor de meerjarenraming.

Tabel geraamde investeringen programma Veiligheid

bedragen in € 1.000

	Begroting 2016	Prognose 2016	Begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
1. Zorgplicht en instandhouding	1.600	1.100	500	450	450	435
2. Toetsing en dijkverbetering		1.200	3.010	4.800	7.710	17.055
3. Deelname in HWBP	6.700	6.700	6.800	6.800	6.800	6.800
4. Bedrijfsvoering						
Saldo programma bruto	8.300	9.000	10.310	12.050	14.960	24.290
Cofinanciering	-300	-500	-2.100	-4.000	-6.600	-15.000
Investeringsvolume netto	8.000	8.500	8.210	8.050	8.360	9.290

Toelichting investeringen;

- De kosten voor verkenningsfasen van de 'meekoppelprojecten' zijn bruto opgenomen in raming voor 2016 en 2017 (nog exclusief de 90% bijdrage uit het HWBP).
- Voor de plan- en realisatiefase is vooralsnog 10% van de netto kosten opgenomen. Het risico hierbij is dat cofinanciering uit het HWBP niet in hetzelfde jaar gerealiseerd wordt.
- Start verkenning dijktraject 48-1 in 2020 is voor 10% van de netto kosten opgenomen. Het risico hierbij is dat landelijke prioritering uitstel van uitvoering kan betekenen.

2.3 Programma Watersystemen

Het programma Watersystemen is gericht op instandhouding van het bestaande watersysteem en de uitvoering van de diverse beleidsopgaven. De maatschappelijke doelen, die hiermee gediend worden, zijn tweeledig. Ten eerste het bieden van een veilig en robuust watersysteem dat de risico's voor het gebied, nu en in de toekomst, ten aanzien van wateroverlast en extreme droogte zoveel als mogelijk beperkt. Ten tweede het maken van een kwaliteitsslag in bijvoorbeeld waterkwaliteit en ecologie (KRW), peilbeheer (GGOR), en realisatie van natte ecologische verbindingzones. Daarnaast wordt er (mede) invulling gegeven aan bijvoorbeeld recreatieve beleving (zowel stedelijk als landelijk) en cultuurhistorie. Het waterbeheerplan geeft voor de thema's Voldoende en voor Schoon uitwerking aan ons beleid voor:

- voldoende water: normale, te droge en te natte omstandigheden; kades;
- schoon water: ecologische en chemische kwaliteit, en kwaliteit voor specifieke wateren.

Het bestuursakkoord legt hierbij accenten op de praktische doorwerking van de ontwikkelende kennis en inzichten over het opvangen van klimaateffecten en over de waterkwaliteit. Deze kennis en inzichten verwerven we onder meer via pilotprojecten, die we zowel in het landelijk gebied (i.s.m. landbouw) als ook in stedelijk gebied (i.s.m. gemeenten) willen uitvoeren.

Doelstellingen meerjaren periode (WAT)

Focus programma 'Watersysteembeheer' in 2017:

Beleid

1. Klimaatstrategie.
2. Nieuwe stoffen en diffuse belastingen.
3. Voortgang en ambities KRW.

Kennis

4. Uitkomsten 2e toetsingsonderzoek (risico's wateroverlast).

Uitvoering

5. Voortgang uitvoering van projecten t.b.v. verbetering waterkwantiteit (GGOR, ZON) en waterkwaliteit (Kaderrichtlijn Water).
6. Uitvoering wateropgaven in stedelijk gebied.

2.3.1 Watersystemen Beleid

Doelstellingen Begroting 2017 (WAT)

1. Klimaatstrategie
2. Nieuwe stoffen en diffuse belastingen
3. Voortgang en ambities KRW

Maatregelen (HOE)

1. Ontwikkelen van een klimaatstrategie, waarin is uitgewerkt hoe de waterschappen omgaan met wateroverlast en –tekort en welke maatregelen (inclusief 'zoetwater' maatregelen) in de verschillende stroomgebieden zinvol zijn.
2. Uitwerken beleid voor nieuwe stoffen en diffuse belastingen in 'emissiebeheerplan'.
3. Voorbereiden en uitvoeren Midterm-review KRW (afsluiten in 2018).

2.3.2 Watersystemen Kennis

Doelstellingen Begroting 2017 (WAT)

4. Uitkomsten 2e toetsingsonderzoek (risico's wateroverlast).

Maatregelen (HOE)

4. In 2017 worden de consequenties van de uitkomsten van het 2^e toetsingsonderzoek uitgewerkt naar risico's op wateroverlast. Daarnaast worden in 2017 een aantal nieuwe onderzoeken uitgevoerd om benodigde kennis en inzichten over watersystemen te vergaren. Ons waterwerk is voortdurend in beweging en daarom wordt jaarlijks de kennisbehoefte beschouwd en wordt watersysteemonderzoek geprogrammeerd. Bij het vergaren van nieuwe kennis sluiten we waar mogelijk aan bij landelijke onderzoeken (STOWA), andere waterschappen, hogescholen en maken we gebruik van promovendi, trainees, afstudeerders en stagiairs.

2.3.3 Watersystemen Uitvoering

Doelstellingen Begroting 2017 (WAT)	
5.	Voorbereiden en uitvoeren van projecten t.b.v. verbetering waterkwantiteit (GGOR, ZON) en waterkwaliteit (Kaderrichtlijn Water).
6.	Uitvoering wateropgaven in stedelijk gebied.
Maatregelen (HOE)	
5.	Vanuit waterkwantiteit en waterkwaliteit zijn diverse projecten in 2017 in voorbereiding, bijvoorbeeld de Berkel traject Lochem-Almen, Stapsteen Drempt, Schipbeek Nieuwe Sluis, 3 Blauwe Knoopunten en 5 N2000/PAS-gebieden (Provincie is trekker, WRIJ doet waterhuishoudkundige advies en proces). Voor KRW-projecten Baakse Beek Batsdijk Kunnerij en centrum Vorden en GGOR-projecten Hallerlaak en Havikerwaard zal uitvoering in 2017 plaatsvinden.
6.	Voorbereiden en uitvoeren van maatregelen in het stedelijk gebied van o.a. Westervoort en Rheden.

2.3.4 Prestatie indicatoren programma Watersystemen

Doelstelling	Indicator	Stand per 31-12-2017	Stand per 31-12-2021
een doeltreffend en doelmatig waterbeheer gericht op optimaal functiegebruik	omvang beheergebied (ha) waarvoor de geplande GGOR-maatregelen zijn uitgevoerd	8799	51.095
realisatie GGOR in natuurgebieden	ha's uitvoering hydrologische herstelprojecten waterschap in N2000 gebieden (voor zover door de provincie obstakelvrij gemaakt)	0	13.595
schade door droogte voorkomen	Nog te ontwikkelen PI over voortgang klimaatadaptatiemaatregelen	pm	pm
voorkomen van wateroverlast en schade	% gebied dat voldoet aan regionale normen wateroverlast (waarden bekend begin 2016)	pm	pm
een goede ecologische kwaliteit van het oppervlaktewater	aantal waterlichamen dat voldoet aan het GEP; waarden/doelen voor de drie biologische groepen (totaal 36 waterlichamen)	5	24
	aantal waterlichamen dat voldoet aan de normen voor 'specifiek verontreinigende stoffen'	20	21
	aantal waterlichamen dat voldoet aan de normen voor stikstof en fosfaat (BOS)	28	28
	km's waterlichaam / watergang waar de geplande maatregelen zijn uitgevoerd	5,3	35
	aantal aangelegde vispassages of opgeheven visbarrières	1	24
	km's watergangen met functie natte EVZ waar de geplande maatregelen zijn uitgevoerd	5,3	30
	km's watergangen met functie SED waar de geplande maatregelen zijn uitgevoerd	5,3	17
	km's watergangen met functie HEN waar de geplande maatregelen zijn uitgevoerd	0	5
een chemische waterkwaliteit die aansluit bij ecologie en gebruik	aantal waterlichamen dat voldoet aan de normen voor prioritaire stoffen	10	10
een goede specifiek benoemde kwaliteit voor o.a. zwemwater	aantal zwemwateren dat voldoet aan de Europese kwaliteitsklasse 'aanvaardbaar'	17	17

2.3.5 Wat mag het kosten?

Exploitatie:

Onderstaande tabel geeft de totale exploitatiekosten van het programma weer.

Totale kosten programma Watersystemen

bedragen in € 1.000

	Begroting 2016	Prognose 2016	Begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
Rente en afschrijving	8.971	9.256	9.270	9.350	9.371	9.271
Toegerekende salarissen	12.443	12.504	12.754	13.009	13.269	13.535
Directe kosten	14.438	14.207	13.913	14.075	14.302	14.524
Totaal lasten	35.852	35.967	35.937	36.434	36.942	37.330

Kapitaal opbrengsten	-209	-250	-228	-217	-2.092	-2.173
Directe opbrengsten	-116	-114	-115	-117	-118	-120
Totaal baten	-325	-364	-343	-334	-2.210	-2.293

Saldo programma (PPN)	35.527	35.603	35.594	36.100	34.732	35.037
------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Mutaties MJR en BURAP 2016-2

Netto lasten		-1.099	163	218	274	304
---------------------	--	---------------	------------	------------	------------	------------

Totaal verwachte kosten Watersystemen

Saldo programma (MJR)	35.527	34.504	35.757	36.318	35.006	35.341
------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Toelichting mutaties vanuit de begroting en meerjarenraming;

- Het definitieve besluit m.b.t. de overdracht van kleine watergangen leidt tot hogere lasten in 2017.
- Toerekening van programma overstijgende kosten.

Investerings:

In de onderstaande tabel is het geraamde bruto/netto investeringsbedrag per clustering weergegeven. Tevens wordt er een doorkijk gegeven voor de meerjarenraming.

Tabel geraamde investeringen programma Watersystemen

bedragen in € 1.000

	Begroting 2016	Prognose 2016	Begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
1. Instandhouding; systeem op orde	2.000	1.400	2.000	2.000	2.000	2.000
2. Vervanging rijdend materieel	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
3. KRW/EVZ	2.200	2.500	1.900	4.200	4.700	4.500
4. NBW/WB21	500	2.000	1.900	1.300	1.500	1.700
5. GGOR en antiverdroging	1.150	1.500	1.100	1.500	4.200	2.800
6. Stimulering gemeenten	650	650	250	400	750	0
7. Waterkwaliteitsspoor/stedelijk gebied	300	300	300	300	500	250
8. Bedrijfsvoering	700	700	400	300	200	200
Saldo programma bruto	8.500	10.050	8.850	11.000	14.850	12.450
Cofinanciering	-1.000	-3.550	-2.850	-3.500	-6.450	-4.250
Investeringsvolume netto	7.500	6.500	6.000	7.500	8.400	8.200

Toelichting investeringen;

- Binnen het thema Systeem op orde wordt het baggerwerk Cluster Liemers uitgevoerd en het baggerwerk in het stedelijk gebied van Doetinchem voorbereid om het hoofdwatersysteem betrouwbaar te houden. Daarnaast worden enkele kunstwerken gerenoveerd.
- Binnen het thema KRW/EVZ worden in 2017 enkele herinrichtingsprojecten uitgevoerd of gestart met de uitvoering. Het betreft o.a. Baakse Beek Batsdijk Kunnerij en centrum Vorden. Tevens worden projecten voorbereid, te weten de Berkel traject Lochem-Almen, Stapsteen Drempt, Schipbeek Nieuwe Sluis en 3 Blauwe Knooppunten.
- Binnen het thema NBW/WB21 wordt in 2017 gestart met de uitvoering van de optimalisatie van de Buurserbeek en Zoddebeek en de omgeving van Lichtenvoorde. Voor de Wateropgave Arnhem Noord wordt in samenwerking met de gemeente Arnhem gestart met de uitvoering.
- Voor de uitvoering van GGOR-maatregelen staan in 2017 Havikerwaard en Hallerlaak gepland.
- In o.a. Westervoort en Rheden worden waterkwaliteitsspoormaatregelen uitgevoerd in stedelijk gebied.
- Jaarlijks wordt er € 0,8 mln. voor tractie en € 0,2 mln. voor bedrijfswagens geïnvesteerd.

2.4 Programma Afvalwaterketen

De afvalwaterketen is de laatste jaren sterk in beweging. Het accent ligt - naast het zorgen voor een goed zuiveringsproces, steeds meer op winning van energie en grondstoffen. Ook het in de hand houden van kosten en de verduurzaming van de keten door inzet op samenwerking in de hele afvalwaterketen, is inmiddels goed op gang gekomen. Het waterschap stelt zich in deze ontwikkelingen proactief op, neemt waar mogelijk initiatieven en is voor zowel het bedrijfsleven als de mede-overheden een gedegen gesprekspartner als het gaat om de verdere ontwikkeling van de waterketen.

Het waterbeheerplan geeft voor het thema Afvalwaterketen uitwerking aan ons beleid voor:

- inzameling, transport en zuivering van afvalwater;
- een effectieve en efficiënte (afval)waterketen;
- winnen van energie en grondstoffen.

Het bestuursakkoord legt hierbij het accent op duurzaamheid en de bijdrage van het waterschap aan een circulaire economie. Door ook in de afvalwaterketen de kansen hierop verder te benutten werkt het waterschap bijvoorbeeld mee aan uitvoering van het Gelders Energie Akkoord en landelijk aan de Energie- en Grondstoffenfabriek.

Doelstellingen meerjaren periode (WAT)

Het waterschap transporteert en zuivert afvalwater en draagt daardoor bij aan een schoon watersysteem en een goede volksgezondheid en klimaatbestendige afvalwaterketen.

Focus programma 'Afvalwaterketen' in 2017:

In de ontwikkeling van het programma 'Afwaterketen' krijgen 5 onderwerpen focus. Deze onderwerpen zijn ondergebracht in 6 deelprogramma's:

- Renovatie en vervanging.
- Aangescherpte regelgeving
- Slibstrategie
- Energie
- Grondstoffen

2.4.1 Inzameling, transport en zuivering van afvalwater

Huishoudens en bedrijven in het beheergebied van Waterschap Rijn en IJssel voeren hun afvalwater aan via gemeentelijke rioolstelsels (inzameling) op de 127 rioolgemalen en 13 rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's). Voor het transport van het afvalwater heeft het waterschap ca. 435 km transportleiding in beheer. Het zuiveren van afvalwater produceert zuiveringsslib; vijf RWZI's ontwateren dit slib.

Doelstellingen Begroting 2017 (WAT)

Het waterschap transporteert en zuivert afvalwater en draagt daardoor bij aan een schoon watersysteem en een goede volksgezondheid en klimaatbestendige afvalwaterketen.

Maatregelen (HOE)

Renovatie en vervanging

Vervangingsinvesteringen hebben tot doel om de zuiveringstechnische werken in goede conditie te houden en daarmee de gewenste operationele doelstellingen op korte en lange termijn te kunnen behalen. In 2017 werken we concreet aan de volgende onderwerpen:

- Procesautomatisering op RWZI's en rioolgemalen.
- Renovaties elektrische installaties (i.c.m. met uitrol procesautomatisering)
- Verleggen van persleidingen langs de A12 i.v.m. aansluiting op A15 (ViA15)
- Biogasveiligheid
- Vervanging slibontwatering RWZI Olburgen
- 3e fase aanpassing afvalwatersysteem Doetinchem (Europaweg)
- 10 rioolgemalen Nieuwgraaf
- Renovaties van onderdelen van RWZI's, persleidingen en gemalen (o.b.v. een lange termijn planning, maar na inspectie)
- Vervanging procesautomatisering

Aangescherpte regelgeving

De afgelopen jaren is de aandacht voor zogenaamde 'nieuwe probleemstoffen' toegenomen. Het gaat

hierbij om hormoonverstorende stoffen, medicijnresten en andere micro verontreinigingen. Er is meer onderzoek naar effect van deze stoffen op het aquatische milieu en besef neemt toe er maatregelen nodig zijn voor een goede bescherming van mens, dier en (drink)waterkwaliteit. De aard en omvang hiervan is nog niet goed bekend, maar deze zullen zeker een kostenverhogend effect hebben. Zowel in eigen land als in bijv. Duitsland en Zwitserland worden stappen gezet die we de komende jaren volgen. Verder gaan we in 2017 actief deelnemen in landelijke werkgroepen om zo het (landelijk) beleid te beïnvloeden maar ook om een eigen strategie uit te kunnen zetten.

2.4.2 Effectieve en efficiënte (afval)waterketen

De afgelopen periode is gewerkt aan de ambitie vanuit het Bestuursakkoord Water om de doelmatigheid in de afvalwaterketen te vergroten. Dat moet leiden tot kostenvermindering voor waterschappen en gemeenten. In de praktijk blijkt dat de doelmatigheid van de afvalwaterketen sterk wordt beïnvloed door o.a. weersextremen en demografische ontwikkelingen. Om op deze ontwikkelingen te kunnen anticiperen, stellen we samen met gemeenten afvalwaterplannen op. Daarin wordt een visie opgenomen over hoe de toekomstige keten er voor een bepaalde zuiveringskring uit zal zien.

Het verwerken van zuiveringsslib is een grote kostenpost voor het waterschap. Op basis van slibstrategie zijn de komende tijd investeringen nodig in nieuwe technieken om de slibhoeveelheden te reduceren en duurzame routes voor de toekomst veilig te stellen. De omvang en het tempo zijn afhankelijk van technologische ontwikkelingen die momenteel op vele plaatsen in het land worden ingezet. Mede op basis van die ervaringen zet het waterschap businesscases op om te investeren in technieken die zichzelf terugverdienen.

Doelstellingen Begroting 2017 (WAT)

Maatregelen (HOE)

Planvorming afvalwaterketen

Samen met de afvalwaterketenpartners werken we aan een effectieve en efficiënte afvalwaterketen met als uitgangspunt de afspraken uit het Bestuursakkoord Water (BAW). We voeren samen met de partners afvalwaterketenstudies en optimalisatiestudies (OAS) uit, kijken naar foutieve aansluitingen, sanitatie in het buitengebied, sluiten afvalwaterakkoorden af en werken samen in afvalwaterteams.

Slibstrategie

In 2017 onderzoeken we nieuwe technieken om de slibhoeveelheden te reduceren en duurzame routes voor de toekomst veilig te stellen. De omvang en het tempo zijn afhankelijk van technologische ontwikkelingen die momenteel op vele plaatsen in het land worden ingezet. Mede op basis van die ervaringen wil het waterschap businesscases opzetten (pilot Themista® Ephyra®) om te investeren in technieken die zichzelf terugverdienen. De samenwerking op Innofase op gebied energie (warmte en elektriciteit, smart grid) en slib (drogen op restwarmte) is een belangrijke kans voor het waterschap die een nadere uitwerking krijgt.

Tot en met 2018 hebben we een contract voor de verwerking van zuiveringsslib. In 2017 bepalen we de strategie hoe we een bedrijfszekere, duurzame en kostenefficiënte oplossing voor de periode na 2018 kunnen realiseren.

2.4.3 Winnen van energie en grondstoffen

Het waterschap realiseert een duurzame bedrijfsvoering met minimaal gebruik van natuurlijke hulpbronnen door het verwaarden van afvalwater en met een acceptabele belasting voor milieu en omgeving. Als invulling hiervan werkt het waterschap samen met bedrijven e.a. partners aan het winnen van energie en grondstoffen uit afvalwater en andere mogelijke bronnen. Om dit nog eens te onderstrepen heeft het waterschap in 2015 samen met ruim 100 andere partijen (bedrijven, gemeenten en maatschappelijke organisaties) het Gelders Energie-akkoord ondertekend. Samen met de Gelderse waterschappen leveren wij inbreng in de vorm van voorstellen t.a.v. energie uit wind, zon en biomassa, over inzet van de waterketen t.b.v. restwarmte en biogas, en over breder gebruik van biogas.

Doelstellingen Begroting 2017 (WAT)

Maatregelen (HOE)

Energie

De afgelopen jaren zijn veel maatregelen genomen om de energie-efficiëntie in het zuiveringsbeheer te verhogen en de eigen energieopwekking te vergroten. Dit is mede ingegeven door (landelijke) doelstellingen:

- 30% energie-efficiëntie in 2020 t.o.v. 2005;
- 30% CO2 reductie in 2020 t.o.v. 1990;
- 40% van de eigen energiebehoefte in 2020 uit eigen duurzame opwekking.

In vergelijking met het watersysteembeheer is in het zuiveringsbeheer de meeste 'winst' te behalen in termen van energie-efficiëntie.

Bij ongewijzigd beleid van het waterschap zal in 2020 besparing van 24% zijn bereikt i.p.v. de beoogde 30%. Verdere stappen zullen worden gezet op basis van de duurzaamheid-strategie die dit voorjaar voor het bestuur is vastgesteld (zie hoofdstuk. Bedrijfsvoering).

Ten aanzien van het duurzaam opwekken van energie wordt onder meer bekeken of het wenselijk is dat RWZI-terreinen worden benut voor zonne-energie en windenergie. Deze verkenning bestaat uit een oriëntatie op verschillende locaties, waarbij wij omwonenden en gemeenten betrekken. In de meerjarenraming is een eerste, voorlopige investering voor energieopwekking opgenomen, in de jaren 2020 en 2021.

Daarnaast wordt, in combinatie met de vervanging van procesautomatisering, bekeken welke energiebesparingsmaatregelen op de RWZI's effectief kunnen zijn. In Zutphen wordt de puntbeluchting vervangen door bellenbeluchting en bekijken we of investeren in efficiëntere gasmotoren een positief effect oplevert.

Grondstoffen

Een belangrijk thema in het Programma Afvalwaterketen is de transitie naar grondstoffen winning en de bijdrage aan de circulaire economie.

In 2016 is gestart met de realisatie van een grondstoffenfabriek te Zutphen, waarbij Alginaat zal worden (terug)gewonnen. In 2017 wordt de Nereda®-voorzuivering gerealiseerd en de Alginaatextractie ontworpen en voorbereid.

Met een grote industriële lozer uit Doetinchem wordt de businesscase voor afvalwaterzuivering en de terug levering van biogas uitgewerkt. Als deze business case positief is, onderzoeken we welke technische aanpassingen nodig zijn en wat daarvoor de benodigde investeringen zijn.

Verder lopen er in 2017 diverse onderzoeken naar een tweede grondstof(fenfabriek) in ons gebied. In het investeringsvolume is in 2020 en 2021 rekening gehouden met investeringen.

2.4.5 Prestatie indicatoren programma Afvalwaterketen

Doelstelling	Indicator	Stand per 31-12-2017	Stand per 31-12-2021
zuiveren afvalwater voor een schoon en gezond watersysteem	mate waarin de RWZI's voldoen aan de eisen in de maatwerkvoorschriften (in %)	98,5	98,5
	gemiddeld % fosfaatverwijdering RWZI's (gebiedsbreed)	75	75
	gemiddeld % stikstofverwijdering RWZI's (gebiedsbreed)	85	85
een effectieve en efficiënte (afval)waterketen	mate waarin doel uit BAW is bereikt (minder- meerkosten, in %)	> 80	100
	aantal zuiveringskringen dat gezamenlijk waterketenplan/ afvalwaterplan heeft	1	13
benutten afvalwater t.b.v. een circulaire economie	aantal uitgevoerde studies t.a.v. winning grondstoffen en innovaties	7	15

2.4.6 Wat mag het kosten?

Exploitatie:

Onderstaande tabel geeft de totale exploitatiekosten van het programma weer.

Totale kosten programma Afvalwaterketen

bedragen in € 1.000

	Begroting 2016	Prognose 2016	Begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
Rente en afschrijving	14.561	14.105	14.546	14.860	15.086	15.220
Toegerekende salarissen	7.949	7.988	8.148	8.311	8.477	8.646
Directe kosten	19.018	18.686	19.072	19.106	17.663	17.930
Totaal lasten	41.528	40.779	41.766	42.277	41.226	41.796
Kapitaal opbrengsten	-180	-199	-203	-229	-2.512	-2.708
Directe opbrengsten	-416	-345	-348	-352	-357	-363
Totaal baten	-596	-544	-551	-581	-2.869	-3.071
Saldo programma (PPN)	40.932	40.235	41.215	41.696	38.357	38.725

Mutaties MJR en BURAP 2016-2

Netto lasten		1.380	2.148	3.933	5.078	5.279
---------------------	--	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------

Totaal verwachte kosten Afvalwaterketen

Saldo programma (MJR)	40.932	41.615	43.363	45.629	43.435	44.004
------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Toelichting mutaties vanuit de begroting en meerjarenraming;

- De business case van een grote industriële lozer is geactualiseerd en verwerkt. De business case heeft een positief effect door aanbod van meer vervuilingseenheden dan geraamd, maar dit leidt tot hogere exploitatielasten bij het zuiveren. In de PPN was al wel gerekend met de meeropbrengsten a.g.v. stijgende vervuilingseenheden;
- De garantieregelingen zijn in de tweede helft van 2016 aangepast en ondertekend, deze hebben een verhogend effect op de lasten;
- In de jaren 2016 en 2017 is dividend van Waterstromen B.V. opgenomen;
- In het kader van de slibstrategie zijn nieuwe scenario's ontstaan en bestaande scenario's verder verfijnd. Met de huidige inzichten verwachten we een lagere structurele besparing met ingang van 2018 dan eerder hadden aangenomen;
- Toerekening van programma overstijgende kosten.

Investeringen:

In de onderstaande tabel is het geraamde bruto/netto investeringsbedrag per clustering weergegeven. Tevens wordt er een doorkijk gegeven voor de meerjarenraming.

Tabel geraamde investeringen programma Afvalwaterketen

bedragen in € 1.000

	Begroting 2016	Prognose 2016	Begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
1. Renovatie en vervanging	8.100	5.200	10.500	11.700	5.600	6.500
2. Aangescherpte regelgeving	900	0	0	0	0	0
3. Slibstrategie	200	0	1.100	3.600	3.800	2.900
4. Energie	400	800	1.200	200	2.500	1.200
5. Grondstoffen	5.500	600	5.600	1.600	2.400	1.000
6. Bedrijfsvoering	400	300	200	300	200	200
Saldo programma bruto	15.500	6.900	18.600	17.400	14.500	11.800
Cofinanciering	-2.600	-1.300	-1.100	-3.500	-700	0
Investeringsvolume netto	12.900	5.600	17.500	13.900	13.800	11.800

Toelichting investeringen;

- Het programma Afvalwaterketen omvat in 2016 een investeringsvolume van netto € 6,8 mln. Het eerder begrote investeringsvolume was € 12,9 mln. Het verschil van € 6,1 mln. wordt veroorzaakt doordat de planning van Rijkswaterstaat voor de aansluiting van de A12 op de A15 (ViA15) opnieuw met een jaar is opgeschoven (€ 2,5 mln. doorschuif);
- Daarnaast is er in de Begroting 2016 vanuit gegaan dat eind 2015 gestart werd met de bouw van de Nereda®-installatie in Zutphen. De verwachting is nu dat de uitvoering eind 2016 begint, waardoor € 3,3 mln. doorschuift.

2.5 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

In de meerjarenraming zijn een aantal posten opgenomen die bedoeld zijn voor de financiering van het waterschap. Hieronder volgt een overzicht van de posten:

2.5.1 Belastingopbrengsten

Nadere specificatie wordt in hoofdstuk 3.5 weergegeven.

	Begroting 2016	Prognose 2016	<i>Begroting</i> 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
Belastingopbrengsten incl. kwijtschelding en oninbaar Zuiveringsbeheer	41.386	42.939	44.358	47.489	49.152	50.885
Belastingopbrengsten incl. kwijtschelding en oninbaar Watersysteembeheer	39.956	39.375	40.671	42.415	44.270	46.196
Totaal belastingopbrengsten	81.342	82.315	85.030	89.904	93.421	97.081

bedragen in € 1.000

2.5.2 Rente eigen vermogen

Over de eigen (interne) financieringsmiddelen wordt rekenrente toegerekend. Dit is het saldo van de betaalde en bespaarde rente en wordt toegerekend aan de vaste activa. Ons waterschap hanteert het uitgangspunt dat het rentevoordeel van het eigen vermogen niet wordt toegevoegd aan de reserves, maar ten gunste komt van de lopende exploitatie.

	Begroting 2016	Prognose 2016	<i>Begroting</i> 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
Rente eigen vermogen Zuiveringsbeheer	65	87	114	141	223	355
Rente eigen vermogen Watersysteembeheer	143	188	159	133	153	215
Totaal rente eigen vermogen	208	276	272	274	376	570

bedragen in € 1.000

2.5.3 Onvoorzien

Onvoorzien wordt gevormd voor uitgaven waarvan de aard en omvang nog niet zijn in te schatten. Op grond van artikel 99, lid 2 van de Waterschapswet bevat de begroting mede een bedrag voor onvoorziene uitgaven. Het staat het waterschap vrij de hoogte van dit bedrag te bepalen voor de begroting.

In het 'Besluit mandaat, volmacht en machtiging Waterschap Rijn en IJssel 2016' (gepubliceerd 18 juli 2016) is het budgetrecht van het college van dijkgraaf en heemraden geregeld. Hierin is bepaald dat voor uitgaven ten laste van de begrotingspost "onvoorzien" ter dekking van niet voorziene uitgaven in de exploitatiesfeer toestemming nodig van het college van dijkgraaf en heemraden. Het college zal op zijn beurt voor de financiële beslissing toestemming vragen van het algemeen bestuur. De post "Onvoorzien" bedraagt € 35.000 per jaar en is als volgt verdeeld over de taken:

	Begroting 2016	Prognose 2016	<i>Begroting</i> 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
Onvoorzien Zuiveringsbeheer	19	19	19	19	19	19
Onvoorzien Watersysteembeheer	16	16	16	16	16	16
Totaal onvoorzien	35	35	35	35	35	35

bedragen in € 1.000

3. Verplichte paragrafen

3.1 Uitgangspunten en normen

Financiële uitgangspunten

De financiële uitgangspunten in de Begroting 2017 en de Meerjarenraming 2017-2020 zijn conform de uitgangspunten zoals genoemd in de Perspectievennota 2017-2020. Deze zijn:

	Begroting 2016	Prognose 2016	<i>Begroting</i> 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
Rente omslagpercentage	2,60%	2,60%	2,60%	2,50%	2,40%	2,30%
Loonkostenstijging personeel	1,50%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%
Inflatie overige kosten	2,00%	0,30%	1,00%	1,20%	1,40%	1,60%

Afschrijvingstermijnen

De afschrijvingstermijnen zijn gebaseerd op de verwachte gemiddelde economische gebruiksduur. Onderstaande tabel toont de meest voorkomende termijnen.

<i>Omschrijving activa</i>	<i>Aantal jaren</i>
Waterkeringen, incl. aankoop grond en kunstwerken	50
Watergangen, incl. aankoop grond, kunstwerken en waterbodemsaneringen	35
Gemalen incl. grond en bouwkundig/elektrisch en mechanisch	35
Rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's) incl. grond en bouwkundig/elektrisch en mechanisch	35
Kantoorgebouwen en werkplaatsen, incl. grond en bouwkundig/elektrisch en mechanisch	35
Inventaris (kantoren en werkplaatsen)	10
Tractie (auto's, boten en machines)	7
Informatiesystemen (hard- en software)	5
Verkiezingen	4
Overige gronden (niet als infrastructuur)	Geen

Wijze van afschrijven

Met ingang van 2005 vindt de afschrijving lineair plaats, op basis van de uitgaven in dat jaar. Hierdoor is het financieel niet meer van belang in welk jaar een investeringsproject wordt afgerond. De begrote kapitaalslasten sluiten hiermee beter aan bij de werkelijkheid.

Kapitaalslasten

De netto-kapitaalslasten stijgen ten opzichte van de Begroting 2016 met € 0,3 mln. De rentekosten stijgen nagenoeg niet en de afschrijvingskosten met € 0,6 mln. als gevolg van een hogere investeringsvolume in 2017. De kapitaalslasten worden deels verlaagd door de te ontvangen dividend van Waterstromen B.V. ad. € 0,3 mln.

Personeelslasten

De personeelslasten zijn berekend op basis van 334,9 FTE inclusief 2,2 FTE in het kader van de Participatiewet. De berekening hanteert het uitgangspunt dat de personeelslasten vanaf begrotingsjaar 2016 met 2,0% stijgen.

Overige kosten

De overige kosten stijgen met circa € 2,3 mln. Dit wordt met name veroorzaakt door de hogere Rijksbijdrage Kadaster, de extra exploitatielasten op de zuivering Zutphen a.g.v. de grotere aanvoer op de RWZI Zutphen en de aangepaste contracten m.b.t. de garantieregeling. Dekking hiervoor vindt plaats middels extra oplegging van zuiveringsheffing.

3.2 Lopende en voorgenomen investeringen

De lopende en voorgenomen investeringen zijn in de programma's opgenomen (paragrafen 2.2.6, 2.3.5 en 2.4.6). Het beschikbaar stellen van de investeringskredieten geschiedt door het bestuur op basis van afzonderlijke investeringsvoorstellen.

3.3 Financiering

Wet Financiering decentrale overheden

Wanneer Waterschap Rijn en IJssel vreemd vermogen aantrekt, is het gebonden aan de financieringsvoorschriften die zijn vastgesteld in de Wet financiering decentrale overheden (Fido). De Wet Fido heeft, kort gezegd, tot doel een solide financiering en de kredietwaardigheid van de decentrale overheden te bevorderen.

Om die doelstellingen te toetsen hanteert de wet twee instrumenten:

- de kasgeldlimiet om het renterisico te beperken bij financiering met kort geld (< 1 jaar);
- de renterisiconorm om het renterisico te beperken bij financiering met lang geld (> 1 jaar).

De kasgeldlimiet geeft aan tot welk bedrag lagere overheden hun activiteiten met 'kort geld' mogen financieren. Voor waterschappen is die limiet bepaald op 23% van het begrotingstotaal.

De kasgeldlimiet bedraagt € 21,3 mln. in 2017 oplopend tot € 22,6 mln. in het jaar 2020.

De renterisiconorm is ingevoerd om de looptijden van langlopende leningen te spreiden en daardoor de renterisico's te beperken. Het bedrag aan aflossingen en het lening bedrag dat in aanmerking komt voor renteherziening mag de renterisiconorm niet overschrijden. Voor de waterschappen is deze norm bepaald op 30% van het begrotingstotaal. De renterisiconorm bedraagt € 27,8 mln. in 2017 oplopend tot € 29,5 mln. in het jaar 2020.

Treasury

Ook schrijft de Wet Fido voor dat lagere overheden een treasurystatuut moeten hebben.

Het algemeen bestuur heeft in 2014 het in december 2011 vastgestelde 'Treasurystatuut Waterschap Rijn en IJssel' aangepast. In het treasurystatuut is het beleidskader vastgelegd waarbinnen de treasuryfunctie wordt uitgeoefend. Volgens artikel 6.3 van het 'Treasurystatuut Waterschap Rijn en IJssel' krijgt het college van dijkgraaf en heemraden de bevoegdheid leningen aan te trekken of middelen uit te zetten conform wat daarover in de treasuryparagraaf is bepaald. Het college kan conform artikel 7 van het treasurystatuut de directeur Middelen machtigen om de daadwerkelijke transacties te verrichten.

Ontwikkelingen binnen en buiten het waterschap

De interne en externe ontwikkelingen die in 2017 en de volgende jaren van belang zijn voor de bedrijfsvoering zijn beschreven in hoofdstuk 3.11. De kasstromen voor de exploitatie en de investeringen die hieruit voortvloeien, zijn vertaald in een liquiditeitsbegroting.

Uitkomsten liquiditeitsbegroting

De kasgeldlimiet wordt ook aangewend om de vaste activa te financieren.

Als er geen leningen worden aangetrokken, is de financieringsbehoefte aan het einde van het jaar ca. € 87,6 mln. Om aan de kasgeldlimiet te voldoen moet daarom in 2017 naar verwachting € 45 mln. aan 'lang geld' worden aangetrokken.

Leningenportefeuille

Naast het sturen op sluitende baten en lasten hanteert een waterschap een investeringsagenda. Voor nieuwe investeringen moet, als deze niet met eigen geld kunnen worden gefinancierd, geld worden geleend. Daarmee ontstaan nieuwe schulden die jaarlijks oude leningen op bezit aflossen. Doordat het jaarlijkse investeringsvolume bij ons waterschap hoger is dan de jaarlijkse afschrijving op bestaande investeringen neemt de schuldpositie ieder jaar toe. Dit thema is in 2016 voorgelegd voor bestuurlijke besluitvorming met het Bestuursakkoord als uitgangspunt. Het college heeft de ambitie om de schuldenlast aan het eind van deze bestuursperiode niet meer te laten toenemen.

In 2017 moet € 26,4 mln. worden afgelost op de lopende leningen. Voor de periode 2017-2020 rekenen we, conform de perspectievennota, met een renteomslag van 2,6% in 2017 aflopend naar 2,3% in 2020.

Dit percentage is gebaseerd op een berekening van onze financieringsbehoefte, de opnieuw te financieren leningen in de komende jaren en de te verwachten rentepercentages die onze kapitaalverstrekkers hanteren. Dit rentepercentage is van toepassing op onze totale leningen omvang. Onderstaande tabel toont ter informatie de schuldpositie van het waterschap.

Ontwikkeling duurzame financiering

bedragen in € 1.000

	Begroting 2016	Prognose 2016	Begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
Investeringsvolume	28.400	20.600	31.710	29.450	31.760	29.290
Vrijval kapitaallasten	17.507	17.551	18.071	18.802	19.432	19.917
Niet kostendekkende tarieven (uit reserve)	597	-382	37	-1.645	-8.294	-10.619
Onttrekkingen aan voorzieningen	300	300	300	300	300	300
Ontwikkeling	11.790	2.967	13.976	9.302	4.334	-946
Totale financiering op 31 december	367.856	359.034	373.010	382.312	386.646	385.701

Komend jaar trekt het waterschap geldleningen aan voor maximaal € 87,6 mln. Deze leningen zijn nodig om de netto-uitgaven in 2017 te financieren en af te lossen leningen te herfinancieren.

Met de huidige inzichten wordt de toename van de financiering vanaf 2018 kleiner en zal in het jaar 2020 zijn omgebogen naar een afname.

3.4 Weerstandvermogen - Bestemmingsreserves en voorzieningen

3.4.1 Weerstandvermogen

Weerstandscapaciteit voorziet in het vermogen om niet-structurele financiële tegenvallers op te vangen, zodat de waterschapstaken ongestoord voortgezet kunnen worden. De Waterschapswet stelt een analyse van de weerstandscapaciteit met ingang van 2009 verplicht. Waterschap Rijn en IJssel herijkt jaarlijks het risicoprofiel d.m.v. een risicoanalyse. Op basis van het risicoprofiel, dat altijd een momentopname is, wordt bepaald hoeveel geld nodig is om de gevolgen van risico's te financieren. Zodra risico's werkelijkheid worden, moet er een buffer zijn om weerstand te bieden tegen financiële tegenvallers; dit is de minimaal benodigde weerstandscapaciteit. De risicoanalyse brengt niet-structurele financiële risico's in kaart. De weerstandscapaciteit resulteert door per gebeurtenis de kans van optreden te vermenigvuldigen met de maximale financiële schade; het financiële risico is het resultaat (risico = kans x schade).

De minimaal benodigde weerstandscapaciteit voor de meerjarenraming 2017-2020 is bepaald op € 2,674 mln. Hieronder is deze buffer per waterschapstaak weergegeven. Tevens toont het overzicht de benodigde weerstandscapaciteit conform de PPN 2016-2019 en de Begroting 2016.

bedragen in € 1.000

	Zuiverings- beheer	Watersysteem- beheer	Totaal
Weerstandscapaciteit PPN 2016-2019 en Begroting 2016	1.224	1.450	2.674
Weerstandscapaciteit MJR 2017-2020	1.224	1.450	2.674
Beschikbaar weerstandscapaciteit 01-01-2017	1.224	1.450	2.674
Beschikbaar weerstandscapaciteit 31-12-2017	1.224	1.450	2.674

Risicobeheer

Algemeen

Het waterschap loopt een aantal risico's voor onverzekerde en onverzekerbare schades, zoals bij overstromingen, droogte, het uitvallen van RWZI's e.d. Zulke risico's behoren tot de normale taakuitoefening.

De afgelopen jaren heeft het waterschap veel vooruitgang geboekt bij het beheersen van risico's. Verbeteringen om de risico's te beheersen waar de afgelopen jaren energie in is gestoken zijn o.a. verbetering van het systeem voor het bepalen van het benodigde weerstandvermogen, een adequate verzekeringsportefeuille, het waterschap voldoet inmiddels aan de regels van 'good governance' en er is gewerkt aan de verbijzonderde interne controle.

Tevens zijn de meeste processen en procedures vastgelegd. Onderdelen van ons waterschap zijn hiervoor gecertificeerd. De verschillende processen zijn op elkaar afgestemd waardoor risicobeheersing sterk is verbeterd. Hieronder worden een aantal risico's vermeld.

Financiering door geldleningen

In de meerjarenraming 2017-2020 is rekening gehouden met het financieren van investeringsprojecten tegen de huidige lage rentestanden eventueel met uitgestelde stortingsdatum. Op 15 maart 2016 heeft het algemeen bestuur ingestemd met mandaatverlening aan het college van dijkgraaf en heemraden om de vervallen vaste geldleningen 2017 t/m 2023 te herfinancieren met uitgestelde stortingsdatum. Hierdoor is het financiële risico van een toename van de rentekosten aanzienlijk afgenomen. Omdat de renteverwachting nog steeds een dalende trend laat zien, zijn op het moment van opstellen van de begroting, de vervallen vaste geldleningen 2017 t/m 2023 nog niet afgesloten.

Gevolgen invoering van de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (HOF)

In 2013 is de wet Houdbare overheidsfinanciën (wet HOF) aangenomen. Deze wet moet er voor zorgen dat ons land een gezonde overheidsfinanciën kent, met andere woorden de schulden van de totale Nederlandse overheid mogen niet te hoog worden. Op grond van de Wet HOF moeten we ook samen invulling geven aan de eisen die hieromtrent vanuit Brussel worden gesteld. Om de voor hun kerntaken noodzakelijke investeringen te kunnen uitvoeren hebben de waterschappen, net zoals de provincies en gemeenten, een zekere ruimte in het Nederlandse EMU-saldo nodig. In 2013 is er een Financieel Akkoord bereikt tussen het Rijk en decentrale overheden voor de ontwikkeling van het EMU-saldo van decentrale overheden voor de jaren 2014 tot en met 2015. In deze jaren behouden de decentrale overheden de gezamenlijke ruimte van 0,5% BBP, die zij sinds 2004 hadden. Voor 2016 en 2017 is de inzet van het kabinet om de ruimte voor de decentrale overheden te laten dalen tot 0,4% respectievelijk 0,3%. Daarop hebben de decentrale overheden aangegeven dat naar hun oordeel, om de kerntaken te kunnen blijven uitvoeren, 0,5% structurele ruimte nodig is. In 2016 is de afspraak dat er geen afzonderlijke verdeling van het percentage als normering over de waterschappen komt. Bij een overschrijding worden er geen sancties toegepast. Er wordt de komende jaren ook niet gestuurd op verwacht investeringsvolume maar op het gerealiseerde investeringsvolume.

3.4.2 Bestemmingsreserves

Waterschap Rijn en IJssel kent één algemene reserve per taak en twee bestemmingsreserves (innovatiefonds en educatie is beleven). Een deel van de algemene reserve is bestemd als minimaal benodigde weerstandscapaciteit. Het meerdere is gekwantificeerd als vrij besteedbare reserve en kan worden ingezet voor bijvoorbeeld tariefegalisatie.

Ons waterschap hanteert voor de reserves de volgende uitgangspunten:

- het rentevoordeel eigen vermogen wordt niet toegevoegd aan de reserves maar komt ten gunste van de lopende exploitatie;
- het waterschap is terughoudend bij het vormen van bestemmingsreserves;
- de inzet van de vrij besteedbare reserve wordt ieder jaar opnieuw bezien, wanneer de tarieven worden vastgesteld.

Onderstaand overzicht toont het geprognosticeerde verloop van de vrij inzetbare reserves.

bedragen in € 1.000

	Zuiverings- beheer	Watersysteem- beheer	Totaal
Vrij inzetbare reserves per 01-01-2016	-1.135	2.934	1.799
Verwacht resultaat 2016	1.323	-942	382
Vrij inzetbare reserves per 31-12-2016	188	1.992	2.181
Mutatie benodigde weerstandscapaciteit 2017	0	0	0
Vrij inzetbare reserves per 01-01-2017	188	1.992	2.181
Begroting 2017	997	-1.034	-37
Vrij inzetbare reserves per 31-12-2017	1.186	958	2.144

3.4.3 Voorzieningen

Voorzieningen hebben een kostenkarakter en worden getroffen voor toekomstige uitgaven waarvan de oorzaak zich nu voordoet of al heeft voorgedaan. De meest aansprekende situaties om voorzieningen te treffen zijn:

- kosten voor volgende begrotingsjaren waarvan de oorsprong ligt in het lopende jaar of de jaren daarvoor;
- toekomstige verplichtingen en verliezen per balansdatum, waarvan de omvang redelijkerwijs is in te schatten;
- risico's bij toekomstige verplichtingen en verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is in te schatten.

Het waterschap heeft per 31 december 2016 een voorziening voor arbeidsgerelateerde verplichtingen. Deze voorziening is opgebouwd uit:

- voorziening wachtgeld voormalig bestuurders. Dit betreft een werkloosheid uitkeringsregeling voor voormalige bestuurders;
- voorziening latente pensioenverplichtingen bestuurders. Dit betreft de voorziening voor pensioenopbouw huidige en voormalige bestuurders die de pensioengerechtigde leeftijd nog niet hebben bereikt;
- voorziening pensioenverplichtingen bestuurders. Dit betreft de voorziening pensioenopbouw (voormalige) bestuurders die de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt;
- voorziening bovenwettelijke WW. Het waterschap is eigenrisicodragers voor de werkloosheidswet.

Het waterschap heeft per 31 december 2016 de onderstaande voorzieningen getroffen.

bedragen in € 1.000

	Zuiverings- beheer	Watersysteem- beheer	Totaal
Arbeidsgerelateerde verplichtingen 31 december 2015	2.238	2.666	4.904
Vermeerdering / vermindering 2016	-150	-150	-300
Arbeidsgerelateerde verplichtingen 31 december 2016	2.088	2.516	4.604
Vermeerdering / vermindering 2017	-150	-150	-300
Arbeidsgerelateerde verplichtingen 31 december 2017	1.938	2.366	4.304

3.5 Waterschapsbelastingen

Algemeen

Met de invoering van de Waterschapswet zijn vanaf 1 januari 2009 nieuwe regels van kracht om de bijdragen van de diverse categorieën belanghebbenden in de kosten van het watersysteembeheer vast te stellen. In de wet is tevens vastgesteld dat eens in de vijf jaar een herberekening van de waardeverhouding binnen watersysteembeheer moet plaatsvinden.

De verdeling van de (watersysteembeheer) kosten in de meerjarenraming 2017-2020 is gebaseerd op het kostentoedelingsverordening die vanaf 1 januari 2017 van kracht wordt.

Met de netto kosten per waterschapstaak vermeerderd met de kwijschelding/oninbaar en de geraamde belastingeenheden wordt de kostprijs per omslag of heffingseenheid berekend (het kostendekkende tarief).

Het voorgesteld tarief wordt berekend door de verwachte belastinginkomsten vermeerderd met de kwijschelding/oninbaar te delen door de verwachte belastingeenheden.

In de volgende paragrafen is dit per waterschapstaak uitgewerkt.

3.5.1 Waterzuiveringsheffing

Voor de taak waterzuiveringsbeheer geldt één belastingcategorie die is vastgelegd in de 'Verordening op de zuiveringsheffing Waterschap Rijn en IJssel 2017'. Om de kosten voor het zuiveren van afvalwater te bestrijden wordt een directe belasting opgelegd, de zuiveringsheffing. Hier geldt het principe 'de vervuiler betaalt'.

De prognoses voor de ontwikkeling van vervuilingseenheden (VE's) hebben in de komende periode een positief effect voor de zuiveringsheffing. Dit wordt met name veroorzaakt door een stijging van VE's bij de nieuwe fabriek van een grote industriële lozer. Daarnaast wordt er op grond van de conjunctuur - net als vorig jaar - een lichte stijging van de vervuilingseenheden bij de overige bedrijven verwacht. Het aantal VE's vanuit de woonruimten is op basis van actuele informatie van GBLT opnieuw geprognosticeerd. Voor 2016 liggen deze op een lager niveau, hierna zal deze in de jaren daarna met de conjunctuur meegroeien.

Daarom stellen we voor uit te gaan van de eenheden als hieronder aangegeven.

bedragen in € 1.000

	Prognose 2016	Begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
Belastingopbrengsten incl. kwijtschelding en oninbaar Zuiveringsbeheer	42.939	44.358	47.489	49.152	50.885
Netto kosten	41.616	43.361	45.628	43.434	44.005
Onttrekking/toevoeging reserves	1.323	997	1.861	5.718	6.880

<i>Waterzuiveringsheffing in eenheden</i>	Prognose 2016	Begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
VE's Bedrijven – meetbedrijven	166.500	179.300	210.000	210.000	210.000
VE's Bedrijven - overig bedrijven	125.000	126.250	127.500	128.800	130.100
VE's Woonruimten	617.900	621.600	625.350	629.100	632.850
	909.400	927.150	962.850	967.900	972.950

Kostendekkende en voorgestelde tarieven per vervuilingseenheid

	Begroting 2016	Begroting 2017	Eenheid
Kostendekkende tarieven	€ 47,05	€ 47,82	VE
Vastgestelde / voorgestelde tarieven	€ 48,39	€ 48,89	VE

3.5.2 Watersysteemheffing

Bij de toedeling van de netto kosten voor de verschillende categorieën binnen de taak Watersysteembeheer is rekening gehouden met de kostentoedelingsverordening watersysteembeheer waterschap Rijn en IJssel 2017. De percentages in de verordening zijn met ingang van 2017:

<i>Kostentoedeling</i>	Ingezetenen	Gebouwd	Ongebouwd	Natuur
%verdeling van de belastingcategorieën	37,0%	47,3%	15,4%	0,3%

Verdeling belastinginkomsten per categorie

bedragen in € 1.000

	Totaal	Ingezetenen	Gebouwd	Ongebouwd	Natuur	Directe lozers
Begroting 2016	40.194	12.213	21.716	5.779	114	373
Begroting 2017	41.156	15.101	19.305	6.285	122	342

Totale belastingopbrengsten en onttrekking aan de reserves

Onderstaand overzicht toont de totale belastingopbrengsten en onttrekkingen/toevoegingen aan de reserves op basis van de voorgestelde tarieven. De prognoses voor de eenheden 2016 en verder zijn op basis van recente gegevens van GBLT geactualiseerd. Hierbij is met name de WOZ-waarde conservatiever ingeschat. Deze gewijzigde inzichten leiden tot minder belastinginkomsten voor 2016 en de jaren erna.

In 2017 wordt belasting geheven middels de tarieven berekend met gebruikmaking van de percentages uit de nieuwe kostentoedelingsverordening. Deze tarieven zijn gebaseerd op de verwachte belastinginkomsten van het voorgaande jaar plus een jaarlijkse procentuele verhoging. Aangezien de prognose voor 2016 in neerwaartse zin is bijgesteld heeft dit ook zijn weerslag op de tarieven en de belastingopbrengsten voor 2017 en verder.

bedragen in € 1.000

	Prognose 2016	Begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
Belastingopbrengsten incl. kwijschelding en oninbaar Watersysteembeheer	39.375	40.671	42.415	44.270	46.196
Netto kosten	40.317	41.705	42.631	41.694	42.457
Onttrekking/toevoeging reserves	-942	-1.034	-216	2.576	3.739

De prognose voor de ontwikkeling van de WOZ-waarde is gebaseerd op gegevens van de Waarderingskamer. Voor de komende jaren lijkt de woningmarkt iets meer te verbeteren dan vorig jaar kon worden aangenomen. Daarom wordt voor 2017 uitgegaan van een stijging met 1% en in de jaren daarna met een jaarlijkse stijging van 2%.

WOZ-waarde in € 1.000

Watersysteemheffing in eenheden	Prognose 2016	Begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
Gebouwd buitendijks in WOZ-waarde	227.000	229.270	233.855	238.533	243.303
Ongebouwd buitendijks in # ha	2.535	2.535	2.535	2.535	2.535
Ongebouwd WEGEN buitendijks in # ha	59	100	100	100	100
Ingezetenen in # woonruimte	260.000	261.550	263.100	264.700	266.300
Gebouwde eigendommen in WOZ-waarde	66.600.000	67.483.000	69.051.830	70.656.420	72.297.572
Ongebouwde eigendommen in # ha	105.600	105.560	105.520	105.480	105.440
Ongebouwd WEGEN in # ha	8.758	8.800	8.800	8.800	8.800
Natuur in # ha	37.900	37.900	37.900	37.900	37.900

Tarieven / percentages per categorie

De netto kosten per belastingcategorie komen tot stand door de totale netto kosten van het watersysteembeheer te verdelen naar de desbetreffende categorieën door middel van de vastgestelde kostentoedeling.

Door rekening te houden met de tariefdifferentiatie voor gebouwde en ongebouwde eigendommen en de belastinginkomsten per belastingcategorie te delen door het aantal belastingeenheden ontstaat het tarief/percentage per belastingcategorie.

Kostendekkende en voorgestelde tarieven / percentages per categorie

Categorie	Kostendekkend tarief / percentage 2016	Vastgesteld tarief / percentage 2016	Kostendekkend tarief / percentage 2017	Voorgesteld tarief / percentage 2017
Gebouwd buitendijks	0,0082%	0,0080%	0,0073%	0,0071%
Ongebouwd buitendijks	€ 12,78	€ 11,64	€ 13,00	€ 12,69
Ongebouwd wegen buitendijks	€ 25,55	€ 23,30	€ 25,99	€ 25,38
Ingezetenen	€ 48,26	€ 47,99	€ 59,21	€ 57,74
Gebouwde eigendommen	0,0327%	0,0319%	0,0293%	0,0286%
Ongebouwde eigendommen	€ 51,10	€ 46,60	€ 51,98	€ 50,75
Ongebouwd wegen	€ 102,21	€ 93,19	€ 103,97	€ 101,50
Natuur	€ 2,21	€ 3,07	€ 3,31	€ 3,23

3.5.3 Kwijschelding en oninbaar

Kwijschelding

Het waterschap hanteert een kwijscheldingsnorm van 100% van de bijstandsnorm. Dit betekent dat in de regel een volledige kwijschelding wordt verleend aan belastingsschuldigen met een inkomen op of onder het bijstandsniveau. In art. 1 van de verordening is geregeld dat kwijschelding alleen van toepassing is op de zuiverings- en verontreinigingsheffing en voor watersysteemheffing voor ingezetenen. Voor kwijschelding is in de meerjarenraming 2017-2020 gerekend met € 1,055 mln. oplopend tot € 1,25 mln. in 2020.

Oninbaar

Niet alle opgelegde aanslagen kunnen worden ingevorderd. Om uiteenlopende redenen moet soms worden geconcludeerd dat betaling van de aanslagen niet kan worden afgedwongen (faillissement/schuldsanering) of dat uit doelmatigheidsoverwegingen moet worden afgezien van verdere pogingen tot invordering.

In de Waterschapswet is geregeld dat het dagelijks bestuur van het waterschap de belasting geheel of gedeeltelijk oninbaar kan verklaren. Deze bevoegdheid is overgedragen aan het dagelijks bestuur van het GBLT.

Voor oninbaar is in de meerjarenraming 2017-2020 gerekend met € 0,4 mln. per jaar.

3.6 Incidentele baten en lasten

Voor het begrotingsjaar 2017 worden er geen incidentele baten en of lasten voorzien.

3.7 Kostentoerekening

De toerekening van de kosten (kapitaallasten, personeelslasten en overige lasten) naar beleidsproducten vindt plaats volgens de uitgangspunten zoals beschreven in de BBP-systematiek. De personeelslasten worden verdeeld op basis van de werkelijk bestede uren.

De kosten van de ondersteunende beheerproducten zijn volgens het kostenveroorzakingsprincipe toegerekend aan de taken van het waterschap. Zo worden de kosten van automatisering volgens de verdeelsleutel 'aantal geautomatiseerde werkplekken' en de kosten van het personeelsbeleid en – beheer volgens de sleutel 'aantal formatie eenheden' verdeeld.

Behoort het kostenveroorzakingsprincipe niet tot de mogelijkheden (voorbeeld beleids- en beheersinstrumentarium), dan wordt de methodiek gehanteerd van verdeling naar rato van het aandeel van de netto kosten. In deze meerjarenraming zijn de ondersteunende beheerproducten volgens onderstaand schema toegerekend.

Toerekening naar taken

Omschrijving	Verdeelsleutel
Management en organisatie	naar rato directe kosten en/of FTE's
Beleids- en beheersinstrumentarium	naar rato directe kosten
Informatisering	aantal geautomatiseerde werkplekken
Facilitaire zaken	
- huisvesting en interne faciliteiten	aantal geautomatiseerde werkplekken
- bemonstering en analyse	kostenveroorzakingsprincipe
- centrale tractie	naar rato machine-uren
- reststoffen en projecten	kostenveroorzakingsprincipe
Onvoorzien	naar rato omzet

3.8 Verbonden partijen

Door middel van verbonden partijen kunnen (beleids-)voornemens van het waterschap tot uitvoering worden gebracht. In verband met bestuurlijke, beleidsmatige en financiële belangen en mogelijke daarmee verband houdende risico's moet in de begroting een paragraaf worden opgenomen waarin aandacht wordt besteed aan de verbonden partijen. 'Een verbonden partij is een rechtspersoon, waarin het waterschap een bestuurlijk en een financieel belang heeft'.

De volgende rechtspersonen kunnen worden aangemerkt als verbonden partij:

Aqualysis	
Vestigingsplaats	Zwolle
Doelstelling	Aqualysis is een waterlaboratorium dat zich richt op chemisch, hydrobiologisch en bacteriologisch onderzoek.
Ontwikkelingen	De gemeenschappelijke regeling waterschapslaboratorium Aqualysis is getroffen ter gemeenschappelijke uitvoering van de laboratoriumactiviteiten van de deelnemende waterschappen, ter ondersteuning van de hen bij of krachtens de wet toegekende taken.

Aqualysis	
	Het waterschapslaboratorium Aqualysis werkt voor de waterschappen Drents Overijsselse Delta, Rijn en IJssel, Vallei en Veluwe, Vechtstromen en Zuiderzeeland. Door de fusie van de waterschappen Groot Salland en Reest en Wieden tot het waterschap Drents Overijsselse Delta (DOD) gaat het waterschap verhuizen.
Financiële bijdrage	De hoogte van de bijdrage wordt jaarlijks bepaald op basis van de werkelijk afgenomen diensten, uitgedrukt in ILOW-punten. De bijdrage van ons waterschap aan Aqualysis voor 2017 is begroot op € 0,6 mln.
Risico	Het jaarresultaat wordt verrekend met de deelnemende partijen.
Financieel belang	Geen
Bestuurlijk belang	Het bestuur van Aqualysis bestaat uit vijf bestuursleden; elk bestuurslid vertegenwoordigt een deelnemend waterschap.

Waterstromen B.V.	
Vestigingsplaats	Lochem
Doelstelling	Op 30 september 1999 heeft het algemeen bestuur besloten om Waterstromen B.V. op te richten met als doel het ondernemen van activiteiten, die niet tot de kernactiviteiten van het waterschap behoren. Waterstromen B.V. voert marktactiviteiten uit op het gebied van afvalwaterzuivering.
Ontwikkelingen	De financiële positie van Waterstromen B.V. is de afgelopen jaren verbeterd. Het eigen vermogen groeide en het vreemd vermogen is verminderd. Diverse deelnemingen van Waterstromen B.V. laten positieve ontwikkelingen zien.
Financiële bijdrage	Zie hiervoor "Ontwikkelingen "
Risico	Het aandelenkapitaal bedraagt per 1 januari 2016 € 9,0 mln.
Financieel belang	Het waterschap is enig aandeelhouder en heeft een aandelenkapitaal van € 9,0 mln.

Euregio	
Vestigingsplaats	Gronau (D)
Doelstelling	De Euregio heeft als taak de regionale grensoverschrijdende samenwerking van haar leden te bevorderen, te ondersteunen en te coördineren.
Ontwikkelingen	Per 1 januari 2016 is het gemeenschappelijk grensoverschrijdend openbaar lichaam Euregio opgericht.
Financiële bijdrage	De bijdrage van ons waterschap bedraagt € 0,009 mln. per jaar.
Risico	Geen
Financieel belang	Geen
Bestuurlijk belang	De Euregio heeft twee bestuurslagen t.w. een Algemeen bestuur en een Raad. De Euregio-Raad bestaat uit 84 vertegenwoordigers, 42 uit Duitsland en 42 uit Nederland. Ons waterschap heeft twee bestuursleden voorgedragen als leden van het Algemeen bestuur. Daarnaast is een van de twee bestuursleden tevens voorgedragen als lid van de Euregio-Raad.

Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus – Tricijn (GBLT)	
Vestigingsplaats	Zwolle
Doelstelling	GBLT is opgericht per 1 januari 2011 en heft en int waterschapsbelastingen en gemeentelijke belastingen voor vijf waterschappen en zes gemeenten. Voor deze gemeenten geeft GBLT ook uitvoering aan de Wet WOZ. Uitgangspunt daarbij is de hoogste kwaliteit, tegen zo laag mogelijke kosten.
Financiële bijdrage	Elke deelnemer betaalt de voor het jaar verschuldigde algemene en bijzondere bijdragen op basis van de begroting van GBLT. De bijdrage van ons waterschap aan GBLT voor 2017 is begroot op € 2,37 mln.
Risico	Het jaarresultaat wordt verrekend met de deelnemende partijen.
Financieel belang	Geen
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur is het hoogste besluitvormend orgaan van GBLT. De bestuursleden zijn allen afgevaardigden van de vijf waterschappen en zes gemeenten. Het dagelijks bestuur bestaat uit een voorzitter en een dagelijks bestuurslid van de waterschappen en een dagelijks bestuurslid van de gemeenten.

Het Waterschapshuis (HWH)	
Vestigingsplaats	Amersfoort
Doelstelling	Het Waterschapshuis heeft tot taak als ondersteunende organisatie en aankoopcentrale te fungeren voor de waterschappen en daarmee een bijdrage te leveren aan het verbeteren van de informatie- en bedrijfsprocessen ter bevordering van de kwaliteit en efficiëntie van de taakuitvoering door de waterschappen.
Ontwikkelingen	Per 1 januari 2014 heeft er een transitie van de stichting naar de gemeenschappelijke regeling plaatsgevonden. In het kader van de doorontwikkeling van Het Waterschapshuis is een nieuw dienstverleningsconstruct ontwikkeld. Om het dienstverleningsconstruct te implementeren was het noodzakelijk om de gemeenschappelijke regeling HWH aan te passen. De nieuwe gemeenschappelijke regeling HWH 2.0. is op 1 maart 2015 in werking getreden.
Financiële bijdrage	De deelnemers betalen de instandhoudingskosten voor Het Waterschapshuis. De kostenverdeelsleutel voor de instandhoudingskosten ligt vast in de bijdrageverordening. De bijdrage van ons waterschap aan HWH voor 2017 is begroot op € 0,5 mln.
Risico	Het risico beperkt zich tot de kosten van de producten waaraan het waterschap deelneemt en de kosten van de bedrijfsvoering.
Financieel belang	Geen
Bestuurlijk belang	Ieder deelnemend waterschap heeft invloed op cruciale besluiten, zoals de vaststelling van de begroting, de toetreding van nieuwe deelnemers en wijziging van de regeling.

3.9 Bedrijfsvoering

Personeelsontwikkeling

Het formatieplan (bijlage) vormt een belangrijke bouwsteen voor het personeelskostenbudget van het waterschap. Maar ook inhuur, kosten vervanging wegens ziekte, activering van uren en meer- en minderwerk maken hiervan onderdeel uit. Het wordt - gezien de voorstellen voor uitbreiding van de formatie - komend jaar een forse inspanning om het geheel van de personele kosten binnen de kaders van de PPN te houden. Dit vereist niet alleen een strakke sturing gedurende het jaar, maar kan ook beperkingen opleggen aan bijvoorbeeld het honoreren van verzoeken voor meer uren of de inhuur van derden. In het formatieplan 2017 is rekening gehouden met de volgende ontwikkelingen: Op het vlak van digitalisering, basisregistraties (Geo-informatie) en omgevingswet gaan de ontwikkelingen landelijk snel en zullen we op korte termijn wettelijk vereiste, extra inspanningen moeten leveren.

Informatiebeheer

Het waterschap heeft de ambitie om multischalig samen te werken (netwerkorganisatie). Daarnaast streeft de Nederlandse overheid een verbetering van haar dienstverlening na door haar diensten tijd- en plaats onafhankelijk aan te bieden via één digitaal loket. Deze integrale dienstverlening richting burger en bedrijf vertaalt zich in ketensamenwerking tussen overheden. Deze ontwikkeling raakt ons in de vorm van wetgeving en bestuursakkoorden, zoals het mede-bronhouderschap van de basisregistratie voor grootschalige topografie (BGT), de gemeenschappelijke implementatieagenda Digitaal 2017 (1 september 2015) en het bestuursakkoord Omgevingswet (1 juli 2015).

Samenwerken betekent uitwisselen van informatie tussen de partijen. Dit vraagt inspanningen van het waterschap om ervoor te zorgen dat de informatie die uitgewisseld wordt, actueel en correct is en dat de uitwisseling op een veilige manier plaatsvindt.

Watermuseum

Aan het Nederlands Watermuseum zal in 2017, evenals in voorgaande jaren, een financiële bijdrage worden gedaan. Deze bijdrage maakt onderdeel uit van de begroting 2017.

Doelstellingen meerjaren periode (WAT)

Informatie op efficiënte wijze voor de verschillende netwerken beschikbaar maken.

Doelstellingen Begroting 2017 (WAT)

- Optimalisering toegang tot waterschapsinformatie voor medewerkers en samenwerkingspartners.
 - Voorbereiding op de vereiste informatie-uitwisseling in het kader van de Omgevingswet.
 - Borging van het vereiste kwaliteitsniveau van onze geografische kerninformatie (leggers en beheerregisters).
- Beperking van de risico's van inbreuken op de informatieveiligheid (waaronder datalekken).

Maatregelen (HOE)

- Invoering van een nieuw werkplekconcept voor medewerkers en realisatie van faciliteiten voor samenwerking met externen.
- Vaststellen of alle voor de uitvoering van de Omgevingswet benodigde informatie beschikbaar is voor levering aan het Digitaal Stelsel Omgevingswet en gericht maatregelen treffen om aan de gestelde eisen ten aanzien van tijdigheid, vorm en kwaliteit te voldoen.
- Verder vorm geven van de organisatie van het geo-gegevensbeheer (rolverdeling) en het kwaliteitsniveau van onze geo-gegevens afstemmen op (wettelijke) vereisten vanuit de primaire processen en vanuit openbare beschikbaarstelling (open data).
- Onderhouden van het basisniveau voor informatieveiligheid, zoals dat is vastgelegd in de Baseline Informatieveiligheid Waterschappen (BIWA).

Prestatie indicatoren

De prestatie indicatoren van algemene aard en programma overstijgend zijn;

Doelstelling	Indicator	Stand per 31-12-2017	Stand per 31-12-2021
40% eigen energieopwekking *)	% duurzame energie	27%	27,5%
30% verbeteren energie-efficiëntie t.o.v. 2005	% energie efficiënter	44,5	46,5%

*) Mogelijke realisatie van windenergie is bij eigen opwekking niet meegenomen omdat dit te onzeker is voor wat betreft realisatietermijn.

3.10 EMU-saldo

bedragen x € 1.000

Opbouw EMU-saldo	Begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
1. Exploitatiesaldo	-37	1.645	8.294	10.619
2. Invloed investeringen (zie staat vaste activa)				
-/- Netto-investeringsuitgaven WRIJ	31.710	29.450	31.760	29.290
-/- Netto-investeringsuitgaven Vaarwegen	0	0	0	0
+ verkoop materiële activa en immateriële activa	0	0	0	0
+ afschrijvingen	18.071	18.802	19.432	19.917
3. Invloed voorzieningen (zie staat van reserves en voorzieningen)				
+ toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	0	0	0	0
-/- onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. voorzieningen	300	300	300	300
-/- betaling rechtstreeks uit voorzieningen	0	0	0	0
+ eventuele externe vermeerderingen van voorzieningen	0	0	0	0
4. Invloed reserves (zie staat van reserves en voorzieningen)				
-/- eventuele betalingen rechtstreeks uit reserves	0	0	0	0
+ eventuele externe vermeerderingen reserves	0	0	0	0
5. Deelnemingen en aandelen				
-/- boekwinst	0	0	0	0
+ boekverlies	0	0	0	0
EMU-saldo	-13.976	-9.302	-4.334	946

EMU-saldo normering

EMU-saldo normering	-11.000	-11.000	-11.000	-11.000
----------------------------	----------------	----------------	----------------	----------------

Ter bescherming van de euro is in het 'EU-stabiliteitspact' onder andere vastgelegd dat het EMU-tekort van een lidstaat niet meer dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen. Er is sprake van een EMU-tekort als de uitgaven van de overheid in een jaar de inkomsten van dat jaar overstijgen. Het gaat om het totaal van de gehele overheid; dus ook van de decentrale overheden. Vooral door steunmaatregelen en verminderde inkomsten van het Rijk is het Nederlandse tekort door de crisis tot ruim boven de 3% gestegen. In Europees verband is afgesproken dat de lidstaten er voor zullen zorgen dat het EMU-tekort, zodra het economisch herstel intreedt, zo snel mogelijk weer onder de 3% komt.

Tussen het Rijk en de medeoverheden is bestuurlijk een percentage van 0,5% van het BBP overeengekomen als plafond voor het EMU-tekort voor medeoverheden. Door deze bestuurlijke overeenkomst zijn de geldende maximale toegestane EMU-tekorten voor medeoverheden als volgt bepaald: 0,05% voor waterschappen, 0,38% voor gemeenten en 0,07% voor provincies.

De insteek van het kabinet is om het percentage te verminderen voor 2017 is het 0,3%. Hierdoor wordt de investeringsruimte van de decentrale overheden verminderd. De Unie heeft onlangs overleg gehad met het kabinet over de ruimte van de decentrale overheden. Omdat Nederland nu weer voldoet aan de 3% norm, gesteld door de EU vanuit Brussel en vastgelegd in de Wet HOF, heeft het minder aandacht. Momenteel is de afspraak dat er geen afzonderlijke verdeling van het percentage als normering over de waterschappen komt. Bij een overschrijding worden er geen sancties toegepast. Er wordt de komende jaren ook niet gestuurd op verwacht investeringsvolume maar op het gerealiseerde investeringsvolume.

4. Exploitatie begrotingen

4.1 Begroting naar programma's

bedragen in € 1.000

	Prognose 2016	Begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
Programma Veiligheid	5.813	5.948	6.313	6.688	7.115
Programma Watersystemen	34.504	35.758	36.318	35.006	35.341
Programma Afvalwaterketen	41.616	43.361	45.628	43.434	44.005
Totaal programma's	81.933	85.066	88.259	85.128	86.462
Dekkingsmiddelen	82.315	85.030	89.904	93.421	97.081
Toevoeging / Onttrekking aan reserves *)	382	-37	1.645	8.294	10.619

*) Toevoeging/onttrekking aan reserves is het saldo van de dekkingsmiddelen verminderd met de programmakosten.
Eventueel verschil is het gevolg van afrondingen.

4.2 Begroting naar kostendragers – taken

bedragen in € 1.000

Beleidsveld	Beleidsproduct	Rekening 2015	Begroting 2016	Prognose 2016	Begroting 2017	Water- zuivering	Water- systemen
61 - Planvorming	Eigen plannen	1.318	1.495	1.386	1.511	142	1.369
	Plannen van derden	9	50	52	51	4	47
	Toetsing plannen van derden	285	391	404	399	34	365
	Plannen afvalw aterketenbeleid	202	259	230	228	228	0
	subtotaal	1.814	2.196	2.072	2.190	409	1.781
62 - Aanleg en onderhoud w aterkeringen	Beheersinstrumenten w aterkeringen	250	177	191	181	0	181
	Aanleg en onderhoud w aterkeringen	3.128	3.247	3.561	3.692	0	3.692
	Dijkbew aking en calamiteitenbestrijding	177	177	165	162	0	162
	subtotaal	3.555	3.601	3.917	4.035	0	4.035
63 - Inrichting en onderhoud watersystemen	Beheersinstrumenten watersystemen	518	734	739	736	0	736
	Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	11.439	11.887	10.833	11.680	0	11.680
	Baggeren van w aterlopen en saneren van w aterbodems	1.374	1.326	1.328	1.299	0	1.299
	Beheer van de hoeveelheid w ater	3.032	2.995	3.116	3.104	0	3.104
	Calamiteitenbestrijding w atersystemen	105	143	148	146	0	146
	Monitoring w atersystemen	526	529	536	557	0	557
	subtotaal	16.994	17.614	16.701	17.523	0	17.523
64 - Bouw en exploitatie zuiverings- technische w erken	Getransporteerd afvalw ater	6.656	6.372	6.767	6.670	6.670	0
	Gezuiverd afvalw ater	18.033	18.343	17.494	19.729	19.729	0
	Verw erkt slib	6.505	6.572	7.463	7.231	7.231	0
	Afvalw aterbehandeling door derden	-81	-128	-91	-92	-92	0
	subtotaal	31.113	31.159	31.633	33.538	33.538	0
65 - Inrichting en onderhoud vaarw egen en havens	Beheersinstrumenten vaarw egen en havens						
	Aanleg en onderhoud vaarw egen en havens						
	Verkeersregeling en verkeers- veiligheid vaarw egen en havens						
	subtotaal	0	0	0	0	0	0
66 - Vergunningverlening en handhaven keur	Keur	14	32	34	33	0	33
	Vergunningen en keurontheffingen	686	781	813	800	0	800
	Handhaving keur	304	117	122	120	0	120
	subtotaal	1.004	930	968	953	0	953
67 - Beheersen van lozingen	WVO vergunningen en meldingen	204	346	367	357	36	322
	Handhaving WVO	583	766	836	781	78	703
	Rioleringsplannen en subsidies lozingen	126	184	199	189	169	21
	Aanpak diffuse emissies van derden	0	0	0	0	0	0
	subtotaal	913	1.296	1.401	1.328	282	1.045
68 - Heffing en invordering	Belastingheffing	2.483	2.165	2.304	2.336	984	1.353
	Invordering	1.094	1.028	1.022	1.055	790	265
	Belastingheffing V&H	121	65	80	66	28	38
	subtotaal	3.698	3.258	3.406	3.457	1.801	1.656
69 - Bestuur en externe communicatie	Bestuur	2.370	2.532	2.697	2.428	1.335	1.093
	Externe communicatie	595	461	396	509	280	229
	subtotaal	2.965	2.993	3.093	2.937	1.615	1.322
60 - Ondersteuning	Management en ondersteuning	2.445	2.699	2.786	2.670	1.123	1.547
	Ondersteuning Middelen	8.704	9.513	9.771	9.818	4.243	5.575
	Ondersteuning Planvorming	1.290	1.543	1.505	1.382	456	926
	Ondersteuning Uitvoering	5.620	5.312	5.218	5.472	-12	5.484
	subtotaal	18.059	19.067	19.281	19.342	5.809	13.533
Onvoorzien		0	35	35	35	19	16
Mutatie voorzieningen		1.540		-299	0	0	0
Ten laste van de bestemmingsreserve		130		0	0	0	0
Incidentele kosten en opbrengsten		-87		0	0	0	0
Dekkingsmiddelen Rente eigen vermogen		-300	-208	-276	-272	-114	-159
Totaal netto kosten		81.398	81.940	81.933	85.066	43.361	41.705

4.3 Begroting naar kosten- en opbrengstsoorten

bedragen in € 1.000

Lasten	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
Rente	10.188	9.803	9.864	9.767	9.638	9.480
Afschrijving	16.989	17.507	18.071	18.802	19.432	19.917
Personeelslasten	24.855	25.632	26.137	26.592	27.056	27.529
Gebruiksgoederen	3.188	3.048	3.030	3.067	3.110	3.160
Verbruiksgoederen	1.846	1.864	1.872	1.894	1.921	1.952
Energie	4.112	4.113	4.155	4.203	4.213	4.225
Huren/pachten etc.	424	715	609	616	625	635
Verzekeringen/belastingen	636	848	843	853	865	879
Onderhoud door derden	7.296	7.908	7.763	8.202	8.342	8.476
Overige diensten en bijdragen door/aan derden	16.565	16.621	18.975	20.182	19.908	20.313
Oninbaar	600	250	400	400	400	400
Kwijtschelding	1.119	700	1.055	1.100	1.180	1.250
Mutatie arbeidsgerelateerde voorziening	1.300					
Mutatie voorziening natuurterreinen	240					
Onvoorzien		35	35	35	35	35
Inzet educatie is beleven	32					
Inzet innovatiefonds	98					
Incidentele lasten	138					
Subtotaal	89.626	89.044	92.809	95.713	96.725	98.250
Toevoegen aan reserves						
Totaal	89.626	89.044	92.809	95.713	96.725	98.250

Baten	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
Dividend		0	300	0	4.000	4.000
Rente eigen vermogen	300	208	272	274	376	570
Rente hypotheke u/g	228	185	158	126	106	101
Baten salarissen sociale lasten	218	50	0	0	0	0
Geactiveerde personeelslasten	2.960	3.400	3.400	3.400	3.400	3.400
Opbrengst goederen, werken en diensten voor derden	518	331	264	267	271	275
Opbrengst uit eigendommen	258	75	71	72	73	74
Bijdragen van derden	1.802	1.905	1.822	1.815	1.791	1.717
Dekkingsmiddelen, belastingen	81.070	82.294	86.485	91.404	95.001	98.731
Incidentele baten	225					
Subtotaal	87.579	88.447	92.772	97.359	105.019	108.869
Onttrekking aan reserves	130	597	37	-1.645	-8.294	-10.619
Resultaat na bestemming	1.917					
Totaal	89.626	89.044	92.809	95.713	96.725	98.250

Bijlage 1 Staat van vaste activa

bedragen in € 1.000

Omschrijving beleidsveld	Aanschaf- waarde per 1-1-2017	Afschrijvingen t/m 1-1-2017	Boekwaarde 01-01-2017	Investerings- / Mutatie	Afschrijving 2017	Boekwaarde 31-12-2017	Rente 2017	Kapitaal- kosten totaal
<u>Immateriële activa</u>								
Aanleg en onderhoud waterkeringen (HWBP)	26.828	2.272	24.556	6.800	1.025	30.331	713	1.738
Inrichting en onderhoud watersystemen	290	116	174		58	116	4	62
Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	1.847	454	1.393		53	1.340	36	89
Bestuur en externe communicatie	967	484	483		242	241	9	251
Ondersteuning	39	16	23		8	15	1	9
subtotaal immateriële activa	29.971	3.342	26.629	6.800	1.386	32.043	763	2.149
<u>Materiële activa</u>								
Planvorming	1.349	1.052	297		69	228	7	76
Aanleg en onderhoud waterkeringen	21.741	8.098	13.643	1.410	692	14.361	364	1.056
Inrichting en onderhoud watersystemen	147.662	49.982	97.680	5.000	4.421	98.259	2.545	6.966
Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	278.434	110.221	168.213	15.600	8.627	175.186	4.472	13.099
Inrichting en onderhoud vaarwegen	16.236	5.534	10.702		582	10.120	518	1.100
Beheersen van Lozingen	551	284	267		50	217	6	56
Bestuur en externe communicatie	3.555	712	2.843		101	2.742	74	175
Ondersteuning	41.172	14.942	26.230	1.000	2.120	25.110	667	2.787
subtotaal materiële activa	510.700	190.825	319.875	23.010	16.662	326.223	8.653	25.315
<u>Financiële vaste activa</u>								
Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	9.705		9.705	-678		9.027	261	261
Bestuur en externe communicatie	691		691			691	18	18
Ondersteuning	6.555		6.555	-300		6.255	174	174
subtotaal financiële activa	16.951		16.951	-978		15.973	453	453
Totaal	557.622	194.167	363.455	28.832	18.048	374.239	9.869	27.917

Bijlage 2 Formatieplan 2017

Functienaam	Moderne functienaam	Formatie- plan 2016	Formatie- plan 2017
Directie			
Secretaris-directeur	Secretaris-directeur	1,00	1,00
Directeur	Directeur	1,00	1,00
Directeur	Directeur	1,00	1,00
		3,00	3,00
Unit Bestuurlijk Juridische Zaken			
Senior beleidsadviseur	Senior beleidsadviseur juridische zaken/advocaat	3,50	3,50
Directiesecretaris	Directiesecretaris	1,00	1,00
Specialist	Medewerker bestuurlijk secretariële zaken	1,00	1,50
Beleidsadviseur	Beleidsadviseur bestuurlijke ondersteuning	0,50	0,00
Medior uitvoerend medewerker	Medewerker managementondersteuning	2,00	2,00
		8,00	8,00
Unit Communicatie			
Adviseur	Adviseur communicatie	1,60	1,60
Beleidsadviseur	Beleidsadviseur communicatie	1,80	1,80
Senior beleidsadviseur	Woordvoerder	1,00	1,00
Senior uitvoerend medewerker	Medewerker communicatie	0,60	0,60
		5,00	5,00
Unit P&O			
Manager	Manager personeel en organisatie	1,00	1,00
Adviseur	Adviseur ARBO	1,00	1,00
Beleidsadviseur	Beleidsadviseur personeel en organisatie	1,00	1,00
Adviseur	Adviseur personeel en organisatie	0,50	0,70
Specialist	Medewerker personeel en organisatie	0,00	1,20
Senior uitvoerend medewerker	Medewerker personeel en organisatie	1,20	0,00
Adviseur	Adviseur KAM	0,50	0,90
Beleidsadviseur	Beleidsadviseur KAM	0,80	0,80
Medior uitvoerend medewerker	Medewerker personeel en organisatie	1,70	1,70
		7,70	8,30
Unit Control			
Manager	Manager control	1,00	1,00
Beleidsadviseur	Beleidsadviseur control	2,00	2,00
		3,00	3,00
Unit Waterbeheer			
Manager	Manager waterbeheer	1,00	1,00
Uitvoerend medewerker	Administratief medewerker	1,00	1,00
Senior beleidsadviseur	Senior beleidsadviseur watersysteem	2,00	2,00
Adviseur	Adviseur watersysteem	7,60	7,60
Specialist	Medewerker watersysteem	3,00	3,00
Medior specialist	Specialist grondverwerving	1,00	1,00
Senior uitvoerend medewerker	Medewerker eigendomsbeheer	0,80	0,80
Medior uitvoerend medewerker	Medewerker geo-informatie	1,00	0,00
Senior uitvoerend medewerker	Medewerker gegevensbeheer	1,00	0,00
Senior beleidsadviseur	Senior beleidsadviseur programma's	1,00	1,00
Beleidsadviseur	Beleidsadviseur watersysteem	4,40	4,40
Senior beleidsadviseur	Omgevingsmanager	2,00	2,00
Medior specialist	Specialist geo-beheer	0,00	0,80
		25,80	24,60
Unit Zuiveringsbeheer en Riolering			
Manager	Manager zuiveringsbeheer en riolering	1,00	1,00
Senior beleidsadviseur	Senior beleidsadviseur afvalwaterketen	1,00	1,00
Adviseur	Adviseur riolering	3,00	3,00
Senior beleidsadviseur	Senior beleidsadviseur zuiveringsbeheer	2,00	2,00
Adviseur	Adviseur zuiveringsbeheer	2,00	2,00
Specialist	Bedrijfskundig medewerker zuiveringsbeheer	1,00	1,00
Medior specialist	Specialist automatisering zuiveringsbeheer	1,00	1,00
Medior uitvoerend medewerker	Medewerker techniek en administratie	0,50	0,50
Uitvoerend medewerker	Administratief medewerker	1,00	1,00
Senior uitvoerend medewerker	Zuiveringstechnicus	5,00	5,00
Medior uitvoerend medewerker	Zuiveringstechnicus	8,00	8,00
Senior vaktechnisch medewerker	Zuiveringstechnicus	9,00	9,00
Medior vaktechnisch medewerker	Zuiveringstechnicus	2,00	2,00
Senior uitvoerend medewerker	Gegevensbeheerder	1,00	1,00
Senior specialist	Senior specialist zuiveringsbeheer	1,00	1,00
Beleidsadviseur	Beleidsadviseur zuiveringsbeheer	1,00	1,00
Teamleider	Teamleider zuiveringsbeheer	2,00	2,00
		41,50	41,50

Functienaam	Moderne functienaam	Formatie- plan 2016	Formatie- plan 2017
Unit Projecten			
Manager	Manager projecten	1,00	1,00
Senior coördinator	Senior projectadviseur	1,00	1,00
Medior coördinator	Projectmanager	7,00	7,00
Coördinator	Projectleider	5,00	5,00
Junior coördinator	Projectmedewerker	3,00	3,00
Medior uitvoerend medewerker	Technisch medewerker	2,00	2,00
Medior uitvoerend medewerker	Medewerker managementondersteuning	1,00	1,00
Medior uitvoerend medewerker	Medewerker CAD	2,00	2,00
Medior specialist	Specialist projectadministratie	1,00	1,00
Senior uitvoerend medewerker	Medewerker CAD/GIS	2,00	0,00
		25,00	23,00
Unit Kennis en Advies			
Manager	Manager kennis en advies	1,00	1,00
Beleidsadviseur	Beleidsadviseur planvorming	3,70	3,70
Beleidsadviseur	Beleidsadviseur Energie en Innovatie	0,80	0,80
Medior specialist	Specialist planvorming	6,60	6,60
Adviseur	Adviseur subsidies	1,00	1,00
Specialist	Medewerker waterkwaliteit en monitoring	2,10	2,10
Senior uitvoerend medewerker	Medewerker techniek en administratie	0,50	0,50
Vaktechnisch medewerker	Medewerker monstertransport	0,25	0,25
Medior uitvoerend medewerker	Technisch medewerker	1,00	1,00
Uitvoerend medewerker	Uitvoerend medewerker kennis en advies	0,90	0,90
Coördinator	Coördinator laboratorium	0,75	0,75
		18,60	18,60
Unit ICT			
Manager	Manager informatie- en communicatietechnologie	1,00	1,00
Beleidsadviseur	Beleidsadviseur informatie- en communicatietechnologie	2,00	2,00
Adviseur	Adviseur informatie- en communicatietechnologie	2,00	2,00
Medior specialist	Specialist informatie- en communicatietechnologie	3,00	3,00
Specialist	Medewerker informatie- en communicatietechnologie	1,00	1,00
Senior uitvoerend medewerker	Medewerker informatie- en communicatietechnologie	3,00	3,00
Medior uitvoerend medewerker	Medewerker informatie- en communicatietechnologie	1,20	1,20
Coordinator	Coordinator DIV	1,00	1,00
Specialist	Medewerker DIV / Medewerker applicatiebeheer	4,00	4,00
Medior uitvoerend medewerker	Medewerker archief	3,30	3,30
Coordinator	Coordinator BGT	0,00	1,00
Specialist	Medewerker geo gegevensbeheer	0,00	1,00
Senior uitvoerend medewerker	Medewerker gegevensbeheer	0,00	2,00
Medior uitvoerend medewerker	Medewerker geo-informatie	0,00	2,00
		21,50	27,50
Unit Waterbeleid			
Manager	Manager waterbeleid	1,00	1,00
Senior beleidsadviseur	Senior beleidsadviseur planvorming	4,50	4,50
Beleidsadviseur	Beleidsadviseur planvorming	2,70	2,70
		8,20	8,20
Unit Vergunningverlening en Handhaving			
Manager	Manager vergunningverlening en handhaving	1,00	1,00
Medior specialist	Specialist juridische zaken	1,00	1,00
Coördinator	Coördinator vergunningverlening	1,00	1,00
Medior specialist	Specialist vergunningverlening	2,80	3,80
Specialist	Medewerker vergunningverlening	2,00	3,00
Senior uitvoerend medewerker	Medewerker handhaving	5,80	5,80
Coördinator	Coördinator handhaving	1,00	1,00
Specialist	Medewerker handhaving	3,00	3,00
Coördinator	Coördinator calamiteitenzorg	2,00	2,00
		19,60	21,60
Directieondersteuning Vergunningverlening en Handhaving			
Uitvoerend medewerker	Administratief medewerker	1,00	1,00
Medior uitvoerend medewerker	Medewerker techniek en administratie	2,00	2,00
		3,00	3,00

Functienaam	Moderne functienaam	Formatie- plan 2016	Formatie- plan 2017
Unit Financiën			
Senior Beleidsadviseur	Senior beleidsadviseur financiën	1,00	1,00
Beleidsadviseur	Beleidsadviseur financiën	2,00	2,00
Adviseur	Adviseur financiën	3,00	2,00
Senior Specialist	Senior specialist financiën	1,00	2,00
Senior uitvoerend medewerker	Medewerker financiën	1,70	1,70
Medior uitvoerend medewerker	Medewerker financiën	2,20	2,20
		10,90	10,90
Unit Facilitaire zaken			
Manager	Manager facilitaire zaken	1,00	1,00
Medior vaktechnisch medewerker	Medewerker facilitaire zaken	1,00	1,00
Frontoffice medewerker	Frontoffice medewerker	2,50	2,50
Vaktechnisch medewerker	Medewerker bedrijfsrestaurant	3,40	3,40
Medior vaktechnisch medewerker	Medewerker bedrijfsrestaurant	0,60	0,60
Senior uitvoerend medewerker	Medewerker KAM	0,40	0,40
Adviseur	Adviseur inkoop	2,00	2,00
Medior uitvoerend medewerker	Medewerker techniek en administratie (administratief medewe	2,20	2,20
Coördinator	Coördinator facilitaire zaken	1,00	1,00
Adviseur	Adviseur facilitaire zaken	0,60	0,60
Senior vaktechnisch medewerker	Medewerker facilitaire zaken	1,00	1,00
		15,70	15,70
Unit Waterkeringen en Vaarwegbeheer			
Manager	Manager waterkeringen en vaarwegen	1,00	1,00
Senior beleidsadviseur	Senior beleidsadviseur waterveiligheid (procesmanager)	1,00	1,00
Senior specialist	Senior specialist waterkeringen	1,00	2,00
Medior specialist	Specialist waterkeringen	3,00	2,00
Medior specialist	Specialist geo-beheer	0,00	0,50
Specialist	Medewerker waterkeringen	2,00	2,00
Specialist	Medewerker vaarwegbeheer	1,00	1,00
Medior uitvoerend medewerker	Technisch medewerker	2,00	2,00
Medior vaktechnisch medewerker	Medewerker vaarwegen	2,00	2,00
Senior uitvoerend medewerker	Medewerker gegevensbeheer	0,50	0,00
Uitvoerend medewerker	Administratief medewerker	0,50	0,50
		14,00	14,00
Unit Onderhoud			
Manager	Manager onderhoud	1,00	1,00
Medior uitvoerend medewerker	Medewerker techniek en administratie	1,00	1,00
Teamleider	Teamleider onderhoud	2,00	2,00
Medior specialist	Specialist onderhoud	1,00	1,00
Specialist	Medewerker onderhoud	3,00	3,00
Senior uitvoerend medewerker	Medewerker planning en logistiek	2,00	2,00
Senior uitvoerend medewerker	Uitvoerder	5,00	5,00
Senior vaktechnisch medewerker	Servicemedewerker	7,00	7,00
Medior vaktechnisch medewerker	Onderhoudsmedewerker	38,80	38,80
		60,80	60,80
Unit Technische ondersteuning			
Manager	Manager technische ondersteuning	1,00	1,00
Adviseur	Adviseur technische ondersteuning	1,00	1,00
Beleidsadviseur	Beleidsadviseur technische ondersteuning	1,00	1,00
Beleidsadviseur	Beleidsadviseur bodem en reststoffenverwerking	1,00	1,00
Adviseur	Adviseur reststoffenverwerking	1,00	1,00
Uitvoerend medewerker	Administratief medewerker	0,50	0,50
Medior uitvoerend medewerker	Medewerker techniek en administratie	2,00	2,00
Specialist	Medewerker technische ondersteuning	0,50	0,50
Coördinator	Coördinator werkplaats	2,00	2,00
Specialist	Automatiseringsmedewerker elektrotechniek	1,00	1,00
Senior uitvoerend medewerker	Elektrotechnisch monteur	7,00	7,00
Medior uitvoerend medewerker	Mechanisch monteur	14,00	14,00
Medior vaktechnisch medewerker	Medewerker onderhoudstechniek	4,00	4,00
		36,00	36,00
Totaal		327,30	332,70
Kandidaten Participatiewet			
		0,00	2,20
Totaal incl. kandidaten Participatiewet		327,30	334,90

Bijlage 3 Berekening van de renteomslag

Renteberekening

bedragen in € 1.000

Boekwaarde 1-1-2017	363.455	
Boekwaarde 31-12-2017	<u>374.239</u>	
Gemiddeld per jaar		368.847

Leningen

Vaste financieringsmiddelen 1-1-2017	309.348	
Vaste financieringsmiddelen 31-12-2017	<u>327.969</u>	
Gemiddeld per jaar		318.659

Reserves en voorzieningen 1-1-2017	9.387	
Reserves en voorzieningen 31-12-2017	<u>6.453</u>	
Gemiddeld per jaar		7.920

Netto kapitaaltekort	<u><u>42.268</u></u>
-----------------------------	-----------------------------

Rentekosten en -opbrengsten

Rente van geldleningen	9.591	
Bespaarde rente eigen vermogen	<u>244</u>	
Totaal te verdelen rente		9.835
af: rente boekwaarden met een afwijkend rente %		<u>-360</u>
Te verdelen over restant boekwaarden		<u><u>9.475</u></u>

Renteomslag

Gemiddelde boekwaarde 2017	368.847
af: boekwaarde met vast percentage	<u>5.691</u>

Omslagpercentage: **9.475 / 363.156 x 1% = 2,6%**

Bijlage 4 Vaststellingsbesluit

VASTSTELLINGSBESLUIT

Het algemeen bestuur van Waterschap Rijn en IJssel, gelet op de artikelen 99 tot en met 102 van de Waterschapswet,

besluit:

1. Vast te stellen de begroting 2017, te weten

Rekening van lasten en baten

	<i>bedragen in € 1.000</i>
Totaal van de lasten	€ 92.809
Totaal van de baten	€ 92.809

2. De financieringsbehoefte voor 2017 vast te stellen op € 87,6 mln.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van het algemeen bestuur van 8 november 2016,

de secretaris-directeur,

de dijkgraaf,

drs. C. Roos

drs. H.Th.M. Pieper